

The background of the entire page is a stylized, light blue map of Barcelona, showing the city's characteristic grid of streets and the winding path of the Llobregat river. The map is composed of various line weights and colors, creating a layered, architectural feel.

MEMÒRIES DE SANT ADRIÀ DE BESÒS

La història de les ciutats
s'escriu mitjançant les memòries
de la seva gent

Aigües de Barcelona

MEMÒRIES DE SANT ADRIÀ DE BESÒS

La història de les ciutats
s'escriu mitjançant les
memòries de la seva gent

www.memoriesdeldistricte.com

Sumari

Pròleg	6
Sant Adrià de Besòs sota la mirada d'Iván Corrales Gordo	8
Història de la ciutat	11
Cronologia	24
Memòries de Sant Adrià de Besòs	26

Pròleg

L'àrea metropolitana de Barcelona congrega el 43% de la població de Catalunya. Els 36 municipis que en formen part representen el 52% del PIB català i acullen el 46% del total d'empreses instal·lades a casa nostra.

Es tracta d'un dels territoris metropolitans més grans d'Europa (636 km²), que comprèn àmbits agrícoles del delta del Llobregat, zones urbanes del Pla de Barcelona i àrees verdes dels massissos del Garraf, Collserola i la serralada de la Marina. Però no és només una denominació geogràfica; parlem d'una àrea administrativa amb un pes destacat a la Mediterrània i amb competències pròpies en cohesió, equilibri territorial, habitatge, transport i mobilitat, cicle de l'aigua, residus i medi ambient.

De fet, la cohesió social és un dels objectius que van portar a la creació de l'organisme supramunicipal que porta el mateix nom (Àrea Metropolitana de Barcelona –AMB–) i és el principi a través del qual es defineixen en aquests municipis polítiques d'urbanisme, de transport, de medi ambient, d'infraestructures i d'assistència. El seu propòsit és aconseguir un desenvolupament en què els beneficis i els costos de viure en l'entorn metropolità es distribueixin de manera solidària entre els seus habitants, independentment del municipi on visquin.

Aigües de Barcelona, que treballa per a la gestió responsable de l'aigua al territori i en la definició d'estratègies coherents en la planificació de les infraestructures i els usos de l'aigua, edita ara aquesta col·lecció de llibres que duu per títol *Memòries de l'àrea metropolitana de Barcelona*. Els volums recullen testimonis en primera persona de ciutadans i ciutadanes compromesos i compromeses amb cadascun dels 36 municipis de l'AMB. Alguns s'han posat al capdavant d'associacions de veïns i veïnes i de comerciants; d'entitats de caràcter cultural, social o esportiu; de moviments juvenils, reivindicatius, etc. D'altres regenten comerços emblemàtics, són persones il·lustres o bé gent que de manera anònima fan comunitat. Tots junts han fet de cronistes de la seva ciutat.

L'exemplar que tenen a les seves mans està dedicat al municipi de Sant Adrià de Besòs. El riu Besòs ha estat el que ha configurat el destí d'aquesta ciutat instal·lada a cavall de les dues ribes. L'any 1900 Sant Adrià tenia 418 habitants, un poble molt petit. Però la immigració estava a punt de començar a canviar aquesta situació. A principis del segle XX es van començar a aixecar les primeres fàbriques al marge esquerre del riu.

Les noves indústries, la construcció del metro de Barcelona i l'Exposició Internacional del 1929 van fer augmentar la seva població fins a arribar als 7.000 habitants als anys trenta. Avui Sant Adrià té 33.000 habitants. El teixit industrial de la ciutat, tan poderós en altres temps, ha disminuït molt, però ha augmentat el sector dels serveis, i els polígons industrials han passat a ser centres de distribució. A hores d'ara Sant Adrià té un gran nombre de zones verdes, amb tres parcs nous —el del Besòs, el del Litoral i el de la Ribera— i s'ha consolidat com un nucli estratègic a l'àrea metropolitana.

Sant Adrià va ser el primer municipi amb el qual Aigües de Barcelona va signar un protocol de comunicació en aplicació de la Llei de pobresa energètica, per garantir el subministrament d'aigua quan hi hagi impagaments per falta de recursos econòmics i assegurar un servei bàsic a tota la ciutadania. Des del 2012, a més, la companyia disposa d'un Fons de Solidaritat per ajudar al pagament del consum d'aigua a les famílies amb dificultats, que es gestiona en coordinació amb els serveis socials dels municipis de l'àrea metropolitana. Per altra banda, Aigües de Barcelona col·labora en diferents activitats per al desenvolupament del municipi.

Ignacio Escudero

Director General d'Aigües de Barcelona

“Tinc molt bons records d’aquesta ciutat i de com ens va acollir, perquè Sant Adrià ens va acollir amb els braços oberts i, des del primer moment, vam ser molt feliços”

Iván Corrales Gordo

Exjugador de bàsquet professional
President de la Unió Bàsquet Sant Adrià

Records d’infantesa: l’escola Betsaida

Iván Corrales va néixer l’any 1974 a Plasència, Càceres, però de seguida els seus pares van decidir traslladar-se a Catalunya per motius de feina. Primer van estar una temporada curta a Olot i ja, cap a finals de la dècada dels setanta, es van instal·lar a Sant Adrià de Besòs. “Vam arribar aquí quan jo tenia uns 3 anys perquè al meu pare, que era professor, l’havien contractat a l’escola Betsaida, un col·legi situat al carrer de les Monges, a la frontera entre Badalona, Santa Coloma i Sant Adrià. El meu pare hi va treballar tota la vida i jo i els meus germans vam estudiar allà fins a acabar l’EGB. Guardo molts bons records d’aquella època”, explica l’Iván. La Betsaida s’ha convertit en una escola emblemàtica que, durant molts anys, va ser un referent educatiu per als veïns i veïnes d’aquests tres municipis. “La nostra escola era diferent. L’ensenyament s’impartia des del respecte i des de la confiança, i el més important era la persona. Respectàvem els professors com si fossin els nostres pares i ells ens tractaven com a fills. En aquest sentit, com que el meu pare era professor del col·legi del barri, ens coneixia tothom i sempre vam tenir molt bona relació no sols amb els nens i nenes de la nostra edat, sinó també amb els pares. La Betsaida era com una gran família”, afirma. L’Iván recorda, encara avui en dia, com van viure l’arribada a Sant Adrià. “Per a nosaltres va suposar un canvi enorme el fet de deixar el nostre poblet d’Extremadura i instal·lar-nos aquí. Tinc molts bons records d’aquesta ciutat i de com ens va acollir, perquè Sant Adrià ens va acollir amb els braços oberts i, des del primer moment, vam ser molt feliços. A més, ens vam trobar amb molta gent d’Extremadura que també havia emigrat a Catalunya per buscar feina i això feia que no ens sentís-sim sols”, explica l’Iván. “Recordo la Festa Major, amb els cotons de sucre; el riu, que en aquell temps estava molt brut, i la platja; i el que sobretot recordo és Barcelona. La gran ciutat que teníem a tocar i que cada vegada que hi anàvem significava una aventura, una excursió al desconegut”.

Els començaments de la carrera professional de bàsquet a Sant Adrià

A la dècada dels vuitanta, la Betsaida va fundar una escola de bàsquet que va iniciar en aquest esport un bon grup de futurs jugadors professionals, entre els quals estava Iván Corrales. “Vaig començar a jugar al col·legi quan es va decidir desenvolupar una escola de bàsquet de màxim nivell. Tothom es va implicar molt en el projecte, especialment Joan Plaza, qui, amb el vistiplau dels directors del col·legi, va ser l'impulsor d'aquella iniciativa. Recordo que el pati era molt petit i que el camp de bàsquet l'ocupava tot, així que, o jugaves a bàsquet o jugaves a bàsquet”, rememora l'Iván amb un somriure. Del Club de Bàsquet Betsaida va passar a jugar al Club de Bàsquet Sant Adrià. “Un cop vam acabar 8è d'EGB, els meus companys i jo, acompanyats sempre de Joan Plaza, vam entrar al club de Sant Adrià. Allà vaig jugar quatre anys, fins que em va fitxar el Club Joventut de Badalona, on vaig començar a jugar a les categories inferiors fins a arribar al primer equip. I així va ser com vaig començar a dedicar-me al bàsquet de manera professional”, explica. L'any 1992, amb només 18 anys, Corrales ja destacava al primer equip del Joventut de Badalona, on va arribar a ser campió de l'Eurolliga el 1994. Després va ser cedit al Baloncesto Fuenlabrada. De tornada al Joventut, va jugar tres anys a un gran nivell, que es va materialitzar guanyant el 1997 la Copa del Rei. Va ser 20 vegades internacional per Espanya i, l'any 1999, amb la selecció espanyola va aconseguir la medalla de plata. “Durant la meua carrera professional com a jugador de bàsquet, he estat en diversos equips, he viscut a diferents ciutats i he viatjat molt, però sempre he tingut clar que, quan em retirés de la competició, tornaria a casa meua, tornaria a Sant Adrià”.

La Unió Bàsquet Sant Adrià (UBSA)

En l'actualitat, Iván Corrales és president i entrenador de la UBSA, el referent formatiu i esportiu del bàsquet a Sant Adrià de Besòs. “Quan deia als meus amics que el meu somni era tornar a Sant Adrià a viure i a treballar als clubs on em vaig formar, se'n reien. I aquí em teniu, amb el meu somni complert. La UBSA és el resultat de la fusió dels tres equips de bàsquet que hi havia a Sant Adrià quan jo era petit. Actualment en soc el president, però també entreno alguns dels equips. El que més m'agrada d'aquesta feina és que estic envoltat de persones apassionades pel bàsquet, gent molt involucrada que em fa sentir molt bé. Aquest club també funciona com una gran família. Som més de 24 equips”, afirma l'Iván. “Tenim clar que l'esport i l'educació van plegats i no poden ni han de deslligar-se'n. En aquest sentit, som una entitat amb la qual volem projectar una educació basada en els valors de l'amistat i la superació col·lectiva. Estem molt involucrats amb la ciutat de Sant Adrià, la meua ciutat, i tot plegat em fa sentir molt feliç”.

SANT ADRIÀ
DE BESÒS

Passera de La Catalana sobre el riu Besòs 1955.

Any: 1955.

Fons: Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs.

Sant Adrià de Besòs

HISTÒRIA DE L'ÀREA METROPOLITANA

Comencem aquest viatge a la història de Sant Adrià passejant per la vora del Besòs. El riu ha estat el que ha configurat el destí d'aquest poble instal·lat a cavall de les dues ribes. Si tanquéssim els ulls i poguéssim traslladar-nos molts segles enrere, veuríem un espai completament diferent de l'actual. Durant centenars d'anys han existit en aquestes terres molts aiguamolls, el riu es desbordava amb molta freqüència negant les terres que avui ocupa el municipi i s'aixecava una espessa vegetació de ribera, amb salzedes i vernedes. Fins i tot la desembocadura era dife-

rent, amb dos braços de riu arribant a mar i una petita illa entremig. En aquest entorn el poblament era complicat, sobretot a causa dels desbordaments, de les *Besossades*, i de les malures típiques de les zones d'aiguamolls. Tot i aquests inconvenients, s'han trobat restes de poblament durant el neolític i d'una indústria de bòbiles de l'època romana. També tenim notícia que l'àrea de costa del que avui és Sant Adrià podria haver estat el port natural de Baetulo, la Badalona romana, aprofitant que el creixement del delta encara no havia eliminat la badia que servia d'aixopluc als vaixells, comptant que el mar arribava fins al que avui és la carretera de Mataró.

Malgrat tots els inconvenients, tenim notícia d'un petit poblament en les primeries del segle XI, quan en un turó molt petitet, que s'aixeca uns 14 metres damunt el nivell del mar, es va instal·lar una esglésiola dedicada a Sant Adrià. Trobar-se dalt d'un turonet la feia estàlvia a les riuades, però Sant Adrià vivia instal·lat en un lloc perillós, un lloc de pas a Barcelona, en l'emplaçament del que segles més tard seria conegut com el camí de València. El fet que l'església de Sant Adrià estigués en aquest punt de pas a l'entrada de la ciutat comportava un risc, com demostren les ràtzies dels almoràvits balears, que van desembarcar al delta del Besòs l'any 1108 i l'any 1114. Però no correm tant. Anem a l'església, a la plaça de la Vila, a la part nord del poble.

L'església actual és de nova construcció perquè l'antiga va ser cremada durant la Guerra Civil. De fet, ja havia estat prèviament cremada pels francesos al segle XVII. Les terres que conformen el terme de Sant Adrià van ser un territori feudal, una baronia, que depenia del bisbat de Barcelona. Els bisbes tallaven el bacallà i nomenaven batlles, administraven la justícia i cobraven impostos, concretament el delme, és a dir, una desena part de tot el que es conreava, del bestiar que pasturava o del que es pescava a la platja.

En aquest turó on ara ens trobem, es van instal·lar uns monjos agustins al segle XI, però van abandonar el lloc després de la ràtzia dels almoràvits per instal·lar-se en un indret més segur i lluny d'aquí, a Terrassa. El petit monestir que havien aixecat va desaparèixer i en el seu emplaçament s'hi va construir un edifici més sòlid, l'anomenat castell del Bisbe, el lloc on venien els alts eclesiàstics de Barcelona quan alguna pesta atacava la ciutat, sobretot durant el segle XIV. Hi ha força documents del bisbat signats en

aquest castell. Per cert, un fogatge del segle XIV explica que a Sant Adrià hi havia onze focs, que vol dir que hi vivien prop de cinquanta persones. En aquesta època es guanya terreny al mar i la línia de costa es desplaça significativament.

Un altre dels elements que conformaven l'economia d'aquesta zona durant l'edat mitjana eren els molins, dels quals no queda cap vestigi, però en tenim referències escrites des del segle X. Els molins fariners aprofitaven petites rescloses del riu amb séquies que movien la maquinària per moldre el gra. De fet, hi ha referències de molins destruïts al Besòs durant la ràtzia d'Almansur al segle X. Els molins estaven sota el domini de diferents senyors, del bisbe i del rei, i eren un patrimoni de molt valor que proporcionava importants ingressos. Alguns dels molins estaven al marge dret del riu i sembla que les restes d'alguns d'ells van desaparèixer l'any 1962 durant les darreres riuades del Besòs.

Tornem a l'església. A l'esquerra de la porta, a la façana, hi ha un escut dedicat al bisbe Joan Sentís qui, a principis del segle XVII, va fer reformes a l'antic edifici i també a la rectoria. Tot i això, el conjunt estava molt abandonat, tant que sembla que ni els capellans hi volien anar, i els pocs adrianencs i adrianenques que vivien al turó havien d'anar a sentir missa a Santa Coloma.

A finals del segle XVII, i en el marc de la guerra dels nou anys, Sant Adrià va ser destruïda per les tropes franceses que assetjaven Barcelona. Vet aquí que, davant el saqueig i la migradesa de població de Sant Adrià, Santa Coloma de Gramenet va voler annexionar-se la vila, però el bisbe de Barcelona s'hi va oposar. No va ser l'únic intent d'annexió, com veurem més endavant. Acabada la guerra de Successió, Sant Adrià tenia una població molt minsa, de tan sols 59 habitants. Durant el segle XVIII va anar augmentant a poc a poc, sobretot per l'ampliació de les terres de conreu gràcies a l'assecamment d'alguns aiguamolls.

En aquest període s'aixequen diverses masies, de les quals encara queden els topònims: Can Sabater, Can Coll, Can Farinetes, Cal Mando, Ca l'Esquerrà, Can Cor, Can Sala, Cal Tondo, Cal Nofre, Can Manel, Can Colom, Can Boada... De totes aquestes masies, ara només en resta una dempeus que, a més, és l'edifici més antic de Sant Adrià. Anem a l'avinguda de Pi i Margall, cantonada amb el carrer Major, a veure Can Rigalt.

A tocar d'una benzinera i voltada d'edificis poligonals, sobreviu miraculosament aquest mas. Té l'estructura clàssica de planta baixa, un pis i golfes. Ah! Gràcies a les protestes del veïnat, es va aconseguir que l'escut heràldic dels Rigalt tornés a la masia després que els antics propietaris el traguessin. Ara el mas és propietat de l'Ajuntament, que el destinarà a usos culturals.

L'any 1773 va passar un fet significatiu a l'altre marge del riu. Un industrial barceloní va instal·lar un prat d'indianes a tocar d'on ara es troba el barri de la Mina. A principis del segle XIX la població havia crescut una mica, fins als dos-cents habitants. Però Sant Adrià tenia mal averany perquè durant la guerra del francès la vila va patir saqueig i incendis. Les tropes franceses es van instal·lar en un lloc del marge dret del riu que van anomenar *butte*, després conegut com a Camp de la Bota.

Can Baurier.
Any: 1954.
Fons: Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs.

*Barri de La Verneda-Montsoliés.
Any: 1958.
Fons: Arxiu Municipal de Sant Adrià.*

El cànem i el lli van ser els conreus que van agafar força, sobretot al marge dret del riu. El cànem per fer cordatges necessitava l'aigua de les basses del Besòs. Les plantes se submergien en aigua durant una setmana fins que eren ben molles, per tal que fermentessin les parts més llenyoses. A tocar d'aquestes basses es va crear una petita indústria de blanqueig i aprest l'any 1828, Can Pungem. El conreu del cànem, però, va anar a poc a poc minvant a causa sobretot de la competència que suposaven les importacions, i va desaparèixer a finals del segle XIX.

No gaire lluny d'aquestes basses, hi havia una font, la font de la Mina, un lloc d'esbarjo per a molts barcelonins que hi anaven a passar el dia. Aquí es va instal·lar l'any 1850 un berenador fet de canyís, l'anomenada Mina de Dalt. En aquest emplaçament, hi va créixer un nucli petitet de cases —Cal Joanet, Ca la Gracieta i els pisos d'Oller— voltades de camps de

conreu. Aquest conjunt va perdurar fins a la dècada dels noranta del segle passat, quan es van enderrocar les tres cases.

Al carrer de Pi i Margall, al marge dret del riu, just a tocar de la Ronda Litoral trobareu l'anomenat Arc de Sant Adrià. Aquest portal prové del convent de la Mare de Déu del Carme, cremat durant les bullangues del 1835 a Barcelona. Doncs bé, a finals del segle XIX, Juli Parellada en va comprar la porta i la va traslladar pedra a pedra a la masia de Cal Tondo, no gaire lluny d'on ara ens trobem. Sembla que tenia intenció d'aixecar una església com a agraïment per haver sortit sa i estalvi d'un duel. La porta ha estat força viatgera perquè l'any 1991, durant les obres de la Ronda Litoral, la van situar al carrer Tibidabo, a la Verneda. Posteriorment

Central Tèrmica Catalana. Excavacions per a la construcció de sitges.

Any: 4 d'agost de 1917.

Fons: Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs.

Cal Joanet, berenador de la Font de La Mina.

Any: 1957.

Fons: Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs.

va ser traslladada a l'emplaçament actual. Anem a Can Serra, que és a tocar d'aquí, al capdavall de la Rambla Guipúscoa.

Can Serra és una casa que es va aixecar a finals del segle XIX, amb aspecte senyorial i amb un punt d'aire colonial, tan colonial que sembla la residència d'un governador anglès d'ultramar. Aquest aspecte li proporciona una terrassa sostinguda per columnes que fan de porxo a la planta baixa. Ara acull el Centre de Recerca i Documentació d'Història de la Immigració de Catalunya. L'any 1900 Sant Adrià tenia 418 habitants, un poble molt petit. Però la immigració estava a punt de començar a canviar aquesta situació. A principis del segle XX es van començar a aixecar les primeres fàbriques al marge esquerre del riu. Anem a l'església de Sant Joan Baptista.

En aquesta zona encara hi ha alguns carrers amb cases de planta i pis, amb un cert aire de poble, que es van començar a aixecar a la dècada dels anys vint del segle passat. La urbanització d'aquesta zona ve determinada per la instal·lació de les primeres indústries, concretament de la tèxtil cotonera Industrial Baurier l'any 1910, de Roda de Ter. La primera fàbrica tenia aire de colònia, amb cases per als treballadors i les seves famílies, molts d'ells d'Osona. Al voltant de la fàbrica, i paral·lela al riu, va créixer la urbanització Font i Vinyals, que es va acabar anomenant de Sant Joan Baptista per la parròquia que amb aquest nom es va aixecar l'any 1935. A tocar de l'església, hi ha la plaça del Tèxtil en part dels terrenys que ocupava l'antiga Baurier, per recordar el passat industrial d'aquesta zona.

Al marge dret del Besòs, va sorgir un nou barri conegut com La Catalana per tal d'acollir els treballadors de l'empresa elèctrica. L'any 1913 la Companyia Catalana de Gas i Electricitat va adquirir un terreny enorme a tocar de la desembocadura del Besòs per construir-hi una central tèrmica de carbó. Finalment, es va posar en marxa l'any 1917. I no va ser l'única empresa que ho va fer: Sant Adrià es va convertir en un dels principals subministradors de corrent elèctric de la ciutat de Barcelona en construir-se una altra central, aquesta al marge esquerre del riu, per la companyia Energia Elèctrica de Catalunya. Aquesta central va entrar en funcionament l'any 1914. L'aigua de mar era el refrigerant natural de les instal·lacions, l'aigua dolça de Besòs alimentava els generadors de vapor i el carbó podia arribar gràcies al ferrocarril. Sant Adrià era el lloc perfecte. L'abundància d'energia elèctrica va ser un estímul per a l'arribada d'altres empreses. Anem a l'aparcament de l'àrea comercial Alcampo.

Hi trobareu una xemeneia enorme, l'única resta que queda dreta de l'antiga fàbrica CELO, aixecada l'any 1923. La fàbrica produïa làmines de vidre pla i era molt innovadora en el seu temps. Les noves indústries, les obres de la construcció del metro de Barcelona i l'Exposició Internacional del 1929 van fer augmentar significativament la població de Sant Adrià, fins a arribar als 7.000 habitants als anys trenta. Anem al carrer Andreu Vidal número 7.

Aquí es troba l'Ateneu Adrianenc, un edifici noucentista presidit per un balcó. L'any 1925 va obrir les seves portes aquesta institució, dedicada a la promoció de la cultura. Després de la proclamació de la Segona Re-

pública l'any 1931, l'Ateneu va acollir el Centre Republicà i Federal Adriànc. Sant Adrià era una població eminentment obrera, republicana i d'esquerres. Actualment acull diverses associacions de caràcter cultural. L'any 1925 es va formar la Cooperativa Obrera de Consum El Besòs, d'influència anarquista. La CNT va tenir molta força a la població.

L'any 1928 va obrir les seves portes el nou mercat municipal, a cavall del nucli antic i el barri de Sant Joan. Després de 88 anys de funcionament, l'any 2016 va ser substituït per un nou mercat, més modern i funcional.

L'any 1929 va passar un fet curiós: tècnicament, Sant Adrià va deixar d'existir per passar a dependre de Barcelona i de Badalona, amb el Besòs com a frontera. A Sant Adrià, però, van seguir amb la seva com si l'ordre no existís. L'any 1955 les autoritats franquistes van acceptar legalment l'existència de Sant Adrià com a municipi.

El tren ja passava per Sant Adrià des de l'any 1848, quan es va inaugurar la línia de Barcelona a Mataró, però no va ser fins a l'any 1933 que es va posar en servei un petit abaixador al costat del pas a nivell de l'actual

Carrer Atlàntida abans de la seva urbanització.

Any: 1955.

Fons: Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs.

carrer de la Platja. Finalment, Sant Adrià quedava comunicada, i això va comportar molts avantatges per als seus habitants.

Anem a la placeta de Francesc Macià, on es troba un refugi antiaeri de la Guerra Civil. Segons expliquen diversos testimonis, el Trotski, un gos que duia lligat un mocador de la CNT al coll, alertava els veïns amb els seus lladrucs cada cop que els avions italians s'acostaven. La seva empremta va quedar marcada al ciment del refugi. Sant Adrià va perdre la santedat i va passar a anomenar-se Pla del Besòs durant la contesa. La població va patir amb duresa els atacs de l'aviació franquista que venia de Mallorca. Les centrals tèrmiques de les dues ribes del Besòs constituïen un objectiu per tal de deixar la capital catalana sense subministrament elèctric. El resultat dels bombardejos va ser tràgic: 39 morts, molts ferits, 36 edificis destruïts i 98 més molt malmesos.

El franquisme va comportar repressió i persecucions, sobretot en una població on el sindicalisme havia tingut molta força. Un lloc del municipi, el Camp de la Bota, va ser escollit pels franquistes per afusellar de matinada els presoners condemnats.

Can Serra.

Any: Principis del segle XX.

Fons: Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs.

Durant el franquisme, Sant Adrià va passar a ser el lloc on es podien situar les infraestructures i indústries, “una gran reserva de espacio que tiene la ciudad de Barcelona para su futuro desarrollo”, com deia el Pla d’Ordenació del 1953. En aquest entorn van créixer nous barris, com la Verneda (1955), el Besòs (1960) o la Mina (1973). Aquest darrer era una zona poblada per cases de pagès i camps de regadiu. El polígon de 2.719 habitatges, que es va construir amb l’acord de l’Institut Nacional de la Vivienda i l’Ajuntament de Barcelona, va allotjar una part de les famílies que vivien en barraques.

L’any 1962 es va produir la darrera gran inundació del Besòs, quan els aiguats persistents del mes de setembre i de novembre van obstruir el pont del tren a tocar de mar i les dues ribes del riu van quedar negades, sobretot el marge dret, al barri de la Catalana.

Anem al límit del terme de Sant Adrià amb Badalona a veure la central tèrmica amb les seves característiques i enormes tres xemeneies, de prop de 200 metres d'alçada, construïda entre els anys 1971 i 1976. La seva instal·lació va provocar nombroses protestes pels efectes contaminants que podria tenir. Al capdavant, però, van passar a formar part del paisatge de Sant Adrià i es van convertir en una icona, fins al punt que la Plataforma per la Conservació de les Tres Xemeneies va aconseguir que les instal·lacions industrials passessin a tenir un ús social per conservar la memòria històrica de la ciutat. El referèndum convocat per l'Ajuntament l'any 2008 el van guanyar els partidaris de la preservació d'aquest patrimoni industrial.

L'arribada dels Ajuntaments democràtics va coincidir amb un moment de forta crisi industrial que es va perllongar durant la dècada dels anys noranta. Bultaco va tancar l'any 1982; Bórax i CELO, l'any 1983; i l'antiga Baurier, ara amb el nom de Lacombe Textil S.A., l'any 1988. Aquesta crisi va comportar taxes d'atur molt elevades a la població de Sant Adrià, amb una pèrdua significativa de població, de persones que retornaven als seus llocs d'origen. En aquests moments, Sant Adrià té 33.000 habitants. El teixit industrial de la ciutat, tan poderós en altres temps, ha disminuït molt, però ha augmentat el sector dels serveis, i els polígons industrials han passat a ser centres de distribució.

L'any 1995 naixia un col·lectiu que ha esdevingut molt actiu: Dones del Futur. L'entitat, feminista, posa en valor els signes d'identitat del municipi. Gràcies a les seves accions, van aconseguir salvar l'arc de l'església del convent del Carme, un dels símbols de la ciutat.

A hores d'ara Sant Adrià té un gran nombre de zones verdes, amb tres parcs nous —el del Besòs, el del Litoral i el de la Ribera— i compta amb força equipaments, serveis i zones de joc i d'esbarjo. Les comunicacions han millorat notablement, amb dos ponts nous i l'arribada del metro i del tramvia. Projectes com el del Fòrum de les Cultures de l'any 2004 han reurbanitzat una part important del sector del marge dret del riu.

Sant Adrià ha estat una ciutat tossuda que durant segles ha persistit miraculosament a tota mena d'adversitats i que ara recupera l'orgull i la memòria entorn del riu, dels dos marges del seu riu.

Cronologia de Sant Adrià de Besòs

Segle
X

Primers
molins
del
Besòs

Segle
XI

Primera
església
de Sant
Adrià

Segle
XIV

Construcció
del castell
del Bisbe

Segle
XVII

Reforma
de
l'església

1773

Prats
d'indianes
a la Mina

1910

Tèxtil
cotonera
industrial
Baurier

1914

Central
d'Energia
Elèctrica de
Catalunya

1917

Central de la
Companyia
Catalana
de Gas i
Electricitat

1923

Fàbrica
CELO

1929

Sant Adrià
s'annexiona
a Barcelona i
Badalona

1933

Baixador del
ferrocarril de
Sant Adrià

1937

Una riuada
destrueix
el pont de
Sant Adrià

1955

Sant Adrià
torna a ser
municipi
independent

1962

Gran riuada
del Besòs

1973

S'aixeca
el barri de
la Mina

1976

Entra en
funcionament
la nova
tèrmica

MEMÒRIES DE
SANT ADRIÀ DE BESÒS

ESMERALDA BERBEL PERDIGUERO

ESCRITORA I ANTIGA VEÏNA DE SANT ADRIÀ DE BESÒS

“Són les sis del matí. Camino fins a la parada del 43 que està a l’altre costat del riu. No hi ha ningú a la parada. Porto una bossa de niló on he ficat una tovallola, una pinta, un petit pot de gel que serveix per al cos i el cabell, un mallot d’escuma i unes sabatilles negres. Visc amb els meus dos germans i la meva mare, darrere del riu. En un primer pis (...) Són les sis del matí i estic sola al final del pont (...) Faig gimnàstica, vaig a l’escola i torno. Ajudo al bar fins que es fa de nit (...) El riu de la meva infància es desborda amb tal força que la meva mare comença a cridar i cal tancar les finestres i posar mantes gruixudes que no serviran per res (...) Plou durant dies (...) Quan cessa, la gent surt a recollir el que encara sura (...) L’aigua ha tret la brutícia de fa anys i, encara que ens ha deixat morts de por, hem pensat en alguna cosa bona: pujar un mur. ‘Qualsevol altre dia’, diu la meva mare, ‘no ho expliquem’”. Aquests són alguns dels primers fragments de la novel·la *Detrás y delante de los puentes*, d’Esmeralda Berbel, on l’autora fa un recorregut pel Sant Adrià de la seva infància i adolescència. Aquesta novel·la va significar, en paraules de l’Esmeralda, la seva reconciliació amb l’escenari, de vegades hostil, de la seva primera etapa vital.

Vostè va néixer a Badalona, però és sabut que es considera filla de Sant Adrià de Besòs.

Sí, vaig néixer a Badalona l’any 1961, però els meus pares tenien un bar a Sant Adrià i, malgrat que el nostre pis estava a Badalona, allà només hi anàvem a dormir quan tancàvem l’establiment. La vida la fèiem a Sant Adrià. He anat a l’escola i al gimnàs allà, els meus amics eren d’allà... He passat, completament, la primera etapa de la meva vida en aquest poble.

I què recorda de la seva infantesa i joventut?

Tinc molts records del Sant Adrià de la meva joventut, més o menys d'això tracta la meva novel·la *Detrás y delante de los puentes*. Però el sentiment que més recordo és el de voler marxar. Amb els anys m'he adonat que molta gent vol marxar del lloc on s'ha criat, ja que sempre sembla que el que hi ha fora és més interessant que el que tenim. Jo de petita deia que volia marxar d'aquest barri, on no hi havia res, on no hi havia ni llibres. A més, Sant Adrià era un lloc obscur i contaminat. Recordo que quan anàvem al mar, el meu pare ens manava que no ens apropéssim a l'aigua, ni tan sols un peu. Recordo també una cançó que deia: 'En el río Besós pasaba una sardina, ¡caramba qué cochina!'. I és que el Besòs era el riu més contaminat de tot Europa. I clar, amb tot, anar a Barcelona era com anar a un altre món.

Què vol dir?

Barcelona era com l'altre costat del món. No tenia aquella brutícia, i anar a la ciutat significava canviar d'aires. Amb les amigues hi anàvem molt, ja que a Sant Adrià hi havia molt poques coses per fer. Anar a Barcelona suposava una excursió enorme i, quan tornàvem, anàvem directament al llit, esgotades. Barcelona esgotava: la quantitat de gent, tots aquells estímuls...

Vostè va estudiar en un col·legi de Sant Adrià?

Sí, jo vaig estudiar a l'escola Grupo Escobar González Oliveros, que ja no existeix. Tothom l'anomenava "el Polydor" perquè havia estat una fàbrica dedicada a la gravació de discos. A l'escola jo vaig tenir diferents èpoques. Anava bé quan els pares s'agafaven un descans al bar, però quan hi tornaven jo ho notava molt en els estudis, perquè havia d'ajudar-los i, a més, amb tota la feina que hi havia no em podia concentrar ni estudiar.

El bar dels seus pares, el Bar Paquita, va ser dels primers bars de Sant Adrià.

El primer. Després se'n van obrir d'altres, però va haver-hi un temps que era l'únic del barri.

Com era el bar?

El bar estava al carrer Ricard i era un punt de trobada per a tothom. Allà la gent es vinculava i sempre estava molt ple; era un no parar. El portaven els meus pares perquè no tenien diners per contractar ningú més. De vegades

Pont sobre el riu Besòs.

venia un oncle a ajudar-nos, i també estava jo, que de ben petita vaig haver de treballar. Es feien menjars, molt senzills, per als obrers: truites de patates, mongetes, botifarres i taronges. Recordo molt aquelles taronges, de tantes que vaig haver de menjar. Al bar solament hi havia coses bàsiques, com patates, ous, oli. Això sí, tot tipus de begudes i tot tipus de tabac.

En aquella època vostè va començar a practicar la gimnàstica esportiva.

Efectivament. Amb tot aquell panorama, podríem dir que vaig trobar refugi en la gimnàstica esportiva. D'alguna manera, el fet d'aficionar-me a aquest esport em va salvar. Vaig començar a anar al gimnàs que hi havia al costat de l'escola. Tenia 16 anys i vaig entrenar tant que el professor em va agafar a part. Després em va recomanar que m'apuntés al gimnàs

del Joaquín Blume, i allò va significar anar cada dia a Barcelona. Al Blume vaig conèixer gent que llegia, que anava al cinema... Va ser un canvi d'ambient radical. Em vaig haver d'esforçar moltíssim, perquè dos cops per setmana em llevava a les 6 del matí per poder anar al gimnàs i després a l'escola. Els dissabtes també entrenava i aquest camí era una odissea, ja que en aquella època encara no arribava el metro a Sant Adrià i havia de caminar mitja hora per agafar l'autobús 43, que em deixava a la plaça d'Urquinaona, i després agafar el número 16, que em deixava al gimnàs. Era molt sacrificat, però jo era molt feliç. Així va ser com, a poc a poc, vaig començar a fer vida a Barcelona, fins que vaig fer 19 anys i em vaig mudar, definitivament, a la ciutat.

Aquest procés vital queda reflectit a *Detrás y delante de los puentes*, una obra qualificada per la crítica com una novel·la autobiogràfica i íntima. És cert?

Bé, jo penso que totes les novel·les són autobiogràfiques i íntimes.

De què tracta?

D'una nena que viu pràcticament en un bar i mira tot el que passa al seu voltant. Gent del barri que entra, gent que surt, un capellà que li toca massa la mà, un senyor al qual li agrada una mica massa l'alcohol i la dona l'ha fet fora de casa, una senyora que fuma i està sola, i la gent parla d'ella... Són els meus records? Sí, però uns records totalment deformats, ja que m'he servit de la ficció, de la invenció i del treball d'escriptura. La meva mare no fa res més que repetir les mentides que he dit. Es creu que la mare que he creat és ella, però és una novel·la de ficció, sens dubte, malgrat que surten localitzacions reals, el meu nom i el nom de molts dels que vivien allà en aquella època.

Quan parla dels ponts, parla dels del riu Besòs?

Parlo d'aquell pont i de tots els ponts. Els ponts són una metàfora del que separa, però que també vincula. Per a mi va ser clau aquest recorregut. Creuar el pont era sortir, anar allà, i en aquella època el desig d'anar allà era instantani. Barcelona era l'altre costat. En aquell moment, rebutjava el meu barri però ara estic molt orgullosa d'haver crescut a Sant Adrià perquè penso en tot el que m'ha aportat: la senzillesa, la capacitat de poder valorar les coses i molts altres aspectes que en una ciutat se t'escapen. Així doncs, vaig decidir escriure aquest llibre i vaig aconseguir reconciliar-me amb el barri que em va veure créixer.

LLUÍS VILTRO

"Fa 24 anys que tinc una botiga al carrer Ricard. Sant Adrià sempre ha sigut un poble i, amb tots els anys que fa que soc aquí, puc dir que pràcticament conec tothom. Entre els veïns hi ha molta solidaritat".

JENNIFER GIRALDE

"El millor de Sant Adrià és la proximitat en tots els aspectes. No només tenim autobús i metro a prop, sinó que hi tinc amics, veïns i activitats en les que participo".

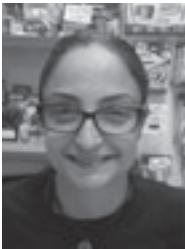
HORTENSIA CARRASCO

"De Sant Adrià m'agrada tot: la situació geogràfica, que tot el que necessito em queda a prop de casa i, fins i tot, l'ambient que es respira. Ha evolucionat molt durant aquests anys i s'hi està molt bé".

ESTHER PALAO

"Aquí a Sant Adrià tenim coses molt bones: hi ha molt comerç, un bon servei de transport públic i, fins i tot, un riu espectacular! El comerç és molt familiar, perquè ens coneixem tots".

ROSER GUAL

"Som una ciutat que, en realitat, és un poble. Ens coneixem tots, anem als mateixos llocs i, en general, el tracte amb tothom és molt familiar. Jo soc d'aquí de tota la vida i segueixo en el negoci familiar".

PAULA GARRIDO

"En els 12 anys que fa que soc a Sant Adrià, he vist com ha anat evolucionant. Cada vegada més han anat apareixent comerços i ens visita més gent. En el meu cas, tinc clients tant de Sant Adrià com de fora de la ciutat".

ANNA ROMERO

"Tinc 98 anys i fa que visc a Sant Adrià des que va acabar la Guerra Civil. M'agrada tot. No sabria viure en cap altre lloc que no fos Sant Adrià, i més ara, amb tot el que ha anat canviant en els últims anys. Està molt maco".

ANA MARÍA PÉREZ

"Arriba un moment en què els veïns de sempre ens coneixem tots. La vida que fem és molt familiar i tenim de tot, com ara cursos per aprendre el que vulguis o llocs per passejar que estan molt bé".

BONAVENTURA AUMATELL I TARRADELLAS

ARTISTA I PROFESSOR DE DIBUIX

La dècada dels anys vint del segle passat va suposar la transformació industrial i social de Sant Adrià. La població va anar augmentant amb l'arribada de mà d'obra de tot l'Estat espanyol, motivada per diferents factors: el pla d'obres públiques emprès per la dictadura de Primo de Rivera, la construcció del metro de Barcelona i les obres de l'Exposició Internacional del 1929. En aquella època, en la qual el municipi comptava ja amb prop de 8.000 habitants, residents a les dues bandes del riu Besòs, es van crear diverses escoles, distribuïdes estratègicament per tot el terme municipal. Cal destacar-ne la del Sagrat Cor, a càrrec dels germans gabrielistes, una escola per a nois que estava sota el patronatge de la parròquia i l'ajut del senyor Joaquim de Barnola, on es podia cursar fins al batxillerat elemental. Bonaventura Aumatell, com molts altres nens de Sant Adrià, va ser alumne de "los Hermanos", que és com es coneixia popularment l'escola, i més tard hi va treballar, durant molts anys, com a professor de dibuix lineal i de plàstica. A part de la seva feina a l'ensenyament, el Bonaventura és un artista reconegut. Ha fet 19 exposicions individuals a Catalunya, ha participat en nombroses exposicions col·lectives de pintura i ha obtingut molts premis. Veí implicat, pren part activa de la vida cultural de Sant Adrià i col·labora en un projecte de reforç escolar a la Mina. L'any 2013 va rebre el Premi Ciutat de Sant Adrià en reconeixement a tota una vida de dedicació artística i cultural.

Vostè on va néixer?

Vaig néixer a Sant Adrià l'any 1946. Soc una de les poques persones que ha nascut aquí, i dic això perquè, com no tenim hospital, la gent ha de marxar a altres pobles per tenir els fills. Jo vaig néixer a casa. Vivíem a la botiga propietat de la mare (un "colmado"), davant de la fàbrica tèxtil on treballava el pare, així que tot quedava a prop. En aquella fàbrica treballava molta gent i la mare venia molt. Tota la família era de Vic. Els pares van venir aquí a treballar i ja es van instal·lar a Sant Adrià.

Col·legi Sant Gabriel.

S'ha dedicat, entre altres coses, a l'ensenyament. Què és el que va estudiar?

Primer vaig estudiar Formació Professional i mestria, però, com que volia ser artista, vaig fer també estudis d'art. La meva formació artística la vaig iniciar de la mà de la Sra. Pilar Senyan, de Badalona, i del dibuixant J. M. Casanovas. Després vaig completar els estudis a l'Escola d'Arts Sumptuàries Massana i a l'Escola d'Arts Aplicades, la Llotja, on em vaig graduar en pintura mural i revestiments. I, amb aquest títol, ja podia exercir de mestre.

I aleshores va ser quan va entrar a treballar al Col·legi Sant Gabriel, un dels més antics del municipi.

Exacte. Aquesta escola es va fundar l'any 1929 a Sant Adrià, de la mà dels germans gabrielistes, amb el nom de Col·legi Sagrat Cor. Jo vaig estudiar-hi. Antigament era una escola de nois i, de fet, quan vaig entrar-hi a treballar encara ho era. Després, a partir de l'any 1980, va passar a ser una escola mixta. Pel que fa al nom, amb motiu del centenari de l'arribada dels Germans de Sant Gabriel a Espanya es va sol·licitar el canvi de denominació i el 2003 va passar a dir-se Col·legi Sant Gabriel.

Quant temps hi va treballar?

A l'escola vaig treballar-hi 28 anys com a professor de dibuix i de plàstica. Amb tot, en la meua etapa d'alumne i després de professor vaig ser particip de l'evolució de l'escola. Abans, quan jo hi estudiava, els germans eren els mestres, però després van anar quedant-se amb les tasques més administratives i van anar contractant professors. També recordo quan es va introduir el català a les aules. Jo vaig ser dels primers professors a fer classe en català. Vaig estar molt bé a l'escola, van ser anys molt bonics. D'altra banda, aquesta feina sempre la vaig compaginar amb el treball de projectista i les classes de dibuix lineal i de noves tecnologies a l'escola d'aprenents de la Maquinista Terrestre i Marítima, a Sant Andreu. Allà vaig estar 31 anys com a professor de dibuix lineal i de noves tecnologies.

I com ho feia? Perquè, a part d'aquestes dues feines, vostè és artista!

No ho sé, però ho feia. La pintura és la meua passió i suposo que vaig poder trobar el temps per dedicar-m'hi.

Vostè ha realitzat un gran nombre d'exposicions individuals i moltes altres de col·lectives. Què ens pot explicar de la seva carrera artística?

Al llarg de la meua trajectòria he fet gairebé 20 exposicions individuals. La primera va ser l'any 1972, a l'Ateneu Barcelonès, i des d'aleshores he exposat arreu de Catalunya. A més, he participat en nombroses exposicions col·lectives de pintura.

Parli'm de la seva pintura.

Els temes més habituals en la meua obra, realitzada generalment a l'oli, són el paisatgisme rural català, composicions amb figures i el retrat. La meua pintura està dintre de l'expressivitat, de l'al·legoria i, a la vegada, de l'acadèmica. M'agrada envoltar de ritmes geomètrics i fantasia les meves figures i retrats, tot mantenint una penetrant objectivació psicològica. La ballarina és una figura molt recurrent a les meves obres. Quan estudiava art, vaig conèixer moltes ballarines i sempre m'ha fascinat la seva elegància.

Actualment està jubilat. A banda de pintar, a què es dedica? Perquè de ben segur que fa moltes coses...

Doncs sí! A part de pintar, estic molt implicat amb el Museu de Badalona.

Formo part de la junta directiva, de la qual soc el comptable-tresorer. I allà també soc el responsable de la classe de dibuix al natural.

I a Sant Adrià participa en alguna entitat o en algun projecte?

I tant! Dono classes a l'Associació de Dones de Sant Adrià des de fa molts anys. I recentment he entrat a formar part d'un projecte pedagògic al barri de la Mina, on hi ha molt d'absentisme escolar. Hem fet una comissió per veure com podíem solucionar aquest problema i hem començat a donar classes a la biblioteca Font de la Mina des d'una altra perspectiva, classes més informals i més divertides, per intentar motivar els nens i nenes del barri.

I ho han aconseguit?

Sí, i estem molt contents. A la meua classe, per exemple, tinc una vintena d'alumnes, d'entre 13 i 15 anys. I he de reconèixer que ha anat molt bé. La cosa ha funcionat, els alumnes venen molt contents a classe i gaudeixen molt. I, per què no dir-ho, jo també.

**MONTSERRAT
PÉREZ**

"El grup de pintura va començar perquè a totes ls dones de L'Associació de Dones de Sant Adrià ens agradava molt pintar, i actualment és un grup molt maco. Quan vinc aquí és una bona teràpia, per a mi és un moment molt relaxant".

ROSER VALLS

"Vaig arribar a aquest grup a través de la fornera de tota la vida, perquè ella venia i m'ho va recomanar. Vinc perquè vull aprendre a pintar; era una il·lusió que tenia des de petita".

ÀNGELS MARTÍNEZ

"Conec moltes companyes perquè són veïnes de Sant Adrià i estic molt a gust aquí. Ara ja fa 20 anys que vaig començar a pintar i aquest grup és una manera de distreure'm fent el que m'agrada".

MARIBEL CARO

"Tenim un professor que ens ajuda molt i entre totes tenim una bona relació d'amistat. Per a mi és un espai molt bonic on passem dues hores molt a gust".

MERCEDES LÓPEZ

"El grup de pintura m'aporta moltes coses bones. Passo una bona estona amb les companyes, em relaxo i aprenc. M'hi vaig apuntar perquè no sabia pintar i en volia aprendre, i al final m'hi he quedat".

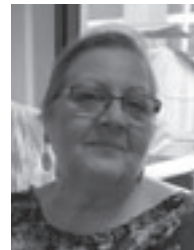
**MANUELA
MARTÍNEZ**

"Pintar és una feina que relaxa. És una estona que tens per a tu i que la gaudeixes molt. Aquestes classes m'han ajudat a treure l'artista que porto a dins".

AMALIA DEL CAÑO

"Sempre he tingut il·lusió per pintar i vaig buscar llocs per fer classes. El grup ha canviat molt amb els anys, però sempre ha conservat l'ambient d'amistat que té, i per això he seguit venint".

**TERESA
BELENGUER**

"Vaig contactar amb el Ventura perquè fes les classes de pintura a l'oli i dibuix, i ara ja fa més de 10 anys que hi és. A més de la pintura, a l'Associació de Dones de Sant Adrià també fem *patchwork* i pilates".

JOSÉ PAREDES CABRERA

VEÍ I ACTIVISTA DEL BARRI DEL BESÒS
TRESORER DEL CLUB CICLISTA BESÒS

L'arribada a Sant Adrià de Besòs

A principis de la dècada dels seixanta, va començar a Sant Adrià la construcció d'un nou polígon d'habitatges a la dreta del riu Besòs, en una zona on tot el que hi havia eren camps i unes naus industrials agrupades al costat de la carretera de Mataró. Aquest nou nucli de població es va anomenar barri del Besòs. Com la majoria dels polígons d'habitatges creats als anys seixanta, el ritme de construcció dels grans blocs de pisos va ser molt superior al de creació de serveis i infraestructures, la qual cosa va provocar un dèficit d'equipaments i va propiciar que la història del nou barri estigués marcada per les lluites veïnals. José Paredes va arribar a Catalunya quan tenia 16 anys. Nascut a Santa Fe, Granada, va venir a treballar i llaurar-se un futur a Barcelona, a casa d'una tia seva que vivia a Sant Adrià, i després es va instal·lar al barri del Besòs. El José ha viscut les primeres reivindicacions d'aquells anys setanta i els tràgics fets del 90 i ha encapçalat les reivindicacions del 2016, quan el barri va tornar a sortir als carrers en contra de l'ocupació i el tràfic de drogues. Veí compromès, el 2017 va ser guardonat amb el Premi de l'Alcalde, a la 8a edició dels Premis Ciutat de Sant Adrià de Besòs, i és conegut per la seva dedicació, però, sobretot, pel respecte i amor que professa cap a la terra que, com ell afirma, tan bé el va acollir. "Vaig néixer l'any 1944 a Santa Fe, una població de Granada. Des dels 13 anys em vaig posar a treballar com a repartidor en un forn perquè volia ajudar els pares. Però les coses al poble eren molt complicades en aquella època i, animats per un capellà de la JOC (Joventut Obrera Cristiana), uns amics i jo vam decidir venir cap a Barcelona. Vaig arribar aquí com la majoria d'immigrants dels anys cinquanta i seixanta, amb El Sevillano, i amb el nas tot brut del fum negre del tren", explica el José, que afegeix: "Jo tenia una germana que treballava de portera a Barcelona, però com que el seu pis era petit,

Seu del Club Ciclista del Besòs.

vaig decidir quedar-me amb la meva tia, que vivia a la Via Trajana, a Sant Adrià. Vaig arribar un dimecres i dilluns ja estava treballant. Em van agafar com a aprenent a Roselson, una fàbrica d'acústica i electrònica, i el tracte que vaig rebre per part de l'amo va ser excepcional. Com que no tenia el certificat d'estudis primaris, ell em va proporcionar totes les facilitats perquè estudiés a l'Escola Tècnica Professional del Clot". El José va treballar a Roselson fins que l'empresa va haver de tancar l'any 1979. Durant aquells anys, va anar ascendint fins a ser oficial de primera i, ja casat, va comprar un pis al barri del Besòs. "Vaig conèixer la meva dona en un ball, al Foment Martinenc. Ella era manxega i també havia vingut a Catalunya a treballar. Una vegada casats, ens vam poder comprar un pis al Besòs, un barri de gent treballadora, sobretot immigrants d'Andalusia i altres regions, de bona gent i on ens coneixem tots. Jo crec que aquesta és la història del 90% dels immigrants d'aquella època, que vam arribar amb moltes ganes de treballar a una terra on ens van acollir i ens van donar l'oportunitat de crear una família. Els meus fills ja van néixer aquí, i també els nets. És tant el meu agraïment que qui em diu que no soc d'aquí em dona un disgust", afirma.

Les reivindicacions d'un barri lluitador i la "intifada" del Besòs

La història del barri del Besòs sempre ha estat marcada per la lluita dels veïns i veïnes que han hagut d'unir-se en diferents reivindicacions per

aconseguir uns serveis dignes. Una d'aquestes reivindicacions històriques va ser, per exemple, l'enderrocament de l'edifici del cinema Avenida, el qual, encaixonat entre els blocs de pisos, ocupava un espai que el veïnat demanava per a ús públic. Després de les mobilitzacions, l'edifici es va enderrocar i l'espai es va transformar en una plaça pública. La millora de la urbanització dels carrers del barri i de les façanes dels edificis van ser altres demandes que van centrar les diferents reivindicacions d'aquells anys setanta, així com la creació d'equipaments i serveis. "Totes aquestes mobilitzacions es van orquestrar des de l'associació de veïns, que ha estat clau per a la nostra història com a barri. Però jo em vaig implicar de ple, com moltíssima més gent, l'any 1990, ja que no ens va quedar més remei. Els fets que es van desencadenar l'última setmana d'octubre d'aquell any, coneguts com la 'intifada' del Besòs, van ser una brutalitat. Encara se'm posen els pèls de punta quan ho recordo", explica el José emocionat. Tot va començar quan l'administració va decidir construir al voltant de 200 HPO (habitatges de protecció oficial) per real·lotjar alguns veïns i veïnes del barri veí de la Mina. "Des de l'associació de veïns feia molt de temps que reivindicàvem equipaments, perquè no en teníem. L'única cosa que hi havia era el centre cultural del barri, que vam aixecar els mateixos veïns del Besòs. Aquella darrera setmana d'octubre del 90, es va signar el projecte per fer uns blocs de pisos. Quan es va saber la notícia, molts fills de veïns van anar a demanar la concessió dels pisos, perquè eren socials. Se'ls va dir que no eren per al Besòs, sinó per esponjar la Mina. Llavors, quan van venir els joves i van explicar-ho, el barri va esclatar perquè no solament ens negaven aquell solar per fer equipaments públics, sinó que es pretenia fer pisos per a gent que no era del barri", afirma. Els enfrontaments van començar quan un matí les excavadores van iniciar les obres i veïns i veïnes van anar a protestar. "Quan van començar les excavacions, la gent gran del barri i les dones van intentar parilitzar les obres. Quan vam arribar de treballar la resta de veïns i ens van explicar el que havia passat, i podríem dir que va començar la guerra. Allò va durar cinc dies amb unes conseqüències fatals. Finalment, es va tallar des del consistori", explica el José. "Després de la treva, vam crear un partit independent per a les eleccions municipals i vam aconseguir 4 regidors. Gràcies als resultats, vam poder fer fora, juntament amb la resta de l'oposició, l'alcalde. Un cop a dins, vam signar la construcció dels equipaments que tenim avui en dia: el nostre poliesportiu, el Centre de Formació d'Adults Fernández Márquez i el centre cívic. També es va aconseguir la seu del Club Ciclista del Besòs, una entitat esportiva de llarg recorregut i de la qual soc el tresorer".

Els fets del 2016

Després d'aquella victòria, la vida al Besòs va continuar tranquil·la fins que l'any 2016 els veïns i veïnes, aquesta vegada encapçalats per José Paredes, van haver de tornar a les manifestacions i a la lluita col·lectiva. “Quan pensàvem que no hauríem de tornar a les reivindicacions, vam tenir al barri un problema d'ocupació i de drogues. L'any 2016, es van ocupar onze habitatges de veïns que havien marxat una temporada, als seus pobles nats, i en tornar a casa no hi van poder entrar. Davant d'aquesta situació, des de l'associació de veïns vam convocar tot el barri per fer protestes. Una nit, en acabar la manifestació, dos germans que havien ocupat un baix i que traficaven amb droga van matar un veí que els va increpar perquè marxessin. La commoció va ser tan forta que, a partir d'aquella desgràcia, ens vam manifestar més de 2.000 persones cada dia, fins que vam aconseguir que les autoritats ens ajudessin a desallotjar els habitatges”, explica el José, que conclou: “Una vegada més, la gent del barri vam defensar casa nostra”.

Compromís amb el Club Ciclista Besòs

El José també va entrar a formar part del Club Ciclista Besòs el 1993, un any després de la seva fundació. En els seus inicis comptava amb una escola de ciclisme per a joves a partir de 14 anys, si bé ja no ofereixen aquest servei. “Avui en dia ja no tenim escola, però participem en careres i bicicletades no competitives com la Quebrantahuesos, la Marxa Cicloturista Pirinenca de les 3 Nacions, o la Monegros”, explica el José. Malgrat tot, el club, que manté un esperit col·laboratiu i de trobada, ha anat creixent i treballant pel barri. “Avui en dia som uns 40 socis actius i 14 socis col·laboradors. Som una entitat molt implicada amb el barri, ja que la majoria dels que som a la junta hem format part de l'Associació de Veïns del Besòs i, en aquest sentit, en diferents èpoques i des de sempre, hem participat en les festes del barri, organitzant una bicicletada oberta a totes les edats i sexes”. Aquest esdeveniment sempre ha tingut molt d'èxit i ha estat patrocinat per l'Ajuntament de Sant Adrià. Les funcions del José dins del club van unides a les pròpies motivacions: “Com a tresorer, preparo rebuts i procuro que tots els socis compleixin amb les seves obligacions, però, pel que fa a les meves motivacions, primer està el ser part activa del club, perquè el ciclisme és el meu esport i és una manera d'evadir-me. I segon lloc, el club és un espai on fer amics. Després d'aquests anys, és per a nosaltres un lloc de trobada on establir relacions socials entre els veïns i els amics”, conclou José Paredes.

GERARDO CASTRO

"Vaig fundar el Club Ciclista Besòs amb la intenció de treure del carrer la canalla del barri. Quan vam començar, vam aconseguir que sortissin del carrer més de 40 nens, només amb les bicis i les activitats que s'organitzaven".

AMANDA INFANTE

"Al barri es fan moltes activitats per als infants, i entre el veïnat sempre hi ha molt suport. Si passa qualsevol cosa, tothom col·labora per solucionar el problema que hi hagi".

ANTONIO ORTEGA

"Al club fomentem el ciclisme. Organitzem sortides de socis i participem en activitats de l'Ajuntament de Sant Adrià, com la Mostra d'Entitats. Som gent del barri i ens coneixem tots".

EDUARDO ARAUJO

"Tenim un grup molt especial, perquè no només parlem de ciclisme. Intercanviem opinions de tot tipus: de política, de benestar i, fins i tot, de les incidències que hi puguin haver al barri".

ANTONIO CASTILLA

"Soc soci del club des que es va fundar perquè soc veí del barri de tota la vida. El nostre objectiu sempre ha estat fomentar el ciclisme, sobretot entre la gent jove del barri".

RICARDO GÓMEZ

"Fa més de 15 anys que formo part del club. Quan més gaudeixo és quan fem activitats externes. A més, la gent del barri que col·labora amb nosaltres ho fa de debò i són de gran ajuda".

JUAN ANTONIO GARRIDO

"Vinc al club per la relació que tinc amb els companys. Fem reunions i parlem de molts temes. El Club Ciclista Besòs és una gran família".

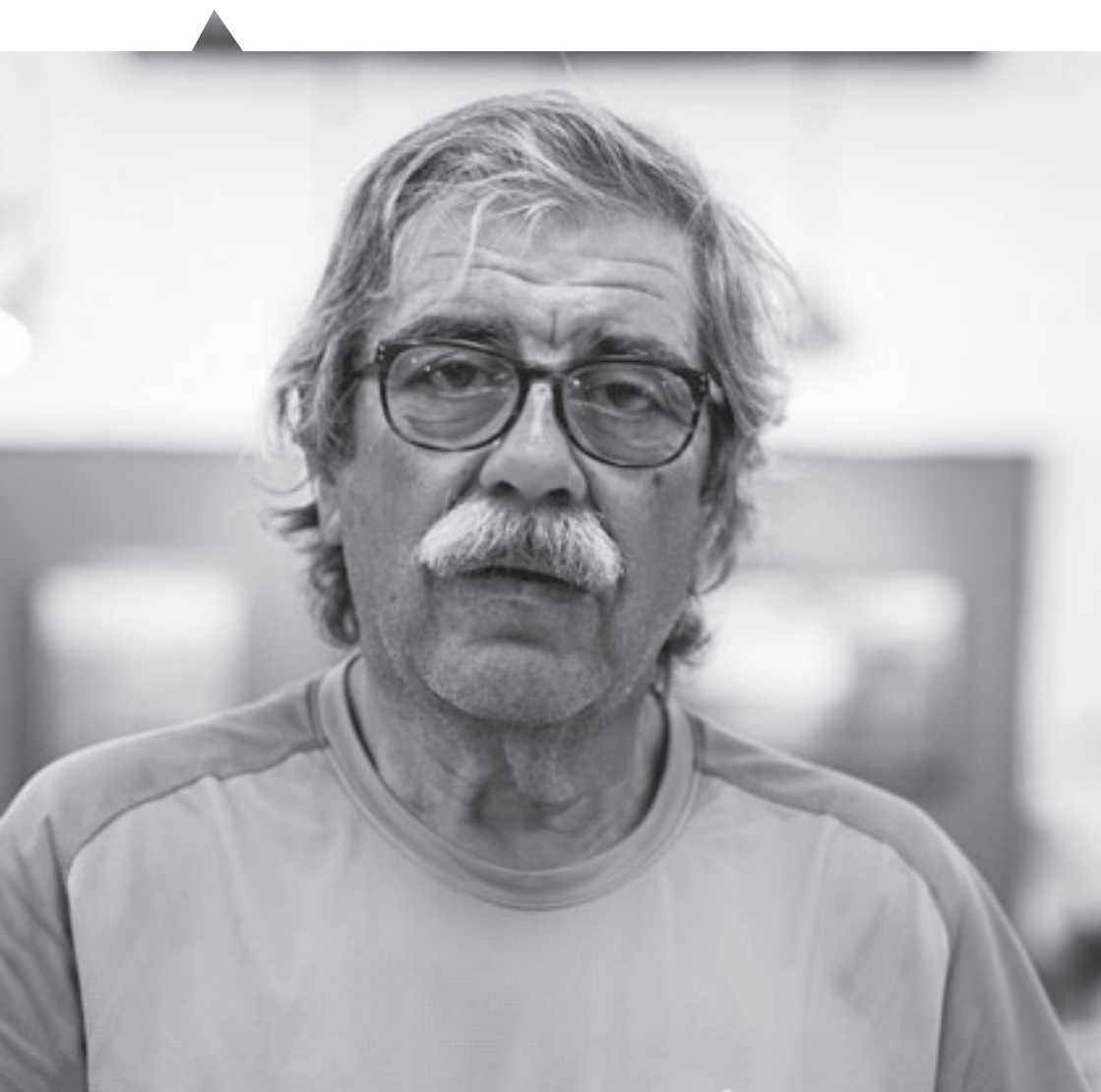

ALEJANDRO CANEPPA

"Vaig arribar al club gràcies al meu sogre, que ja en formava part. Coneixia molta gent del barri que també m'hi convidava i, al final, m'hi he integrat molt bé".

JOSEP IBERN I MOLINA

VICEPRESIDENT DE L'AGRUPACIÓ FOTOGRÀFICA SANT JOAN BAPTISTA
DE SANT ADRIÀ DE BESÒS

Dels inicis al Bar Toscas a la nova seu

El barri de Sant Joan Baptista va néixer amb la industrialització del municipi, als anys vint del segle passat, quan l'espai rural va quedar transformat en un important centre fabril. Des de la seva creació, ha estat el barri obrer de Sant Adrià, ja que l'abundància d'aigua, la proximitat a Barcelona i el ferrocarril van atraure moltes indústries. És així com, el 1912, es va construir la central elèctrica i, a partir d'aquí, s'hi van instal·lar empreses com Baurier, CELO, Viñas Goig o Inbesa, entre d'altres. Aquesta activitat industrial va provocar ràpidament un augment de la població, fins a arribar a formar-se una petita ciutat on, a més dels habitatges, van començar a proliferar tota mena de serveis. Es van crear escoles, una església i transport públic, la "carraca", un autobús molt sorollós que unia el nou barri amb el centre del poble. També va ser l'època del cinema Goya, del frontó Pikondo Alai, de la Cooperativa Obrera El Besòs i del Bar Toscas, que es va convertir, dècades més tard, en la primera seu de l'Agrupació fotogràfica Sant Joan Baptista de Sant Adrià de Besòs, una de les entitats més antigues del municipi amb activitat avui en dia. Josep Ibern és soci des del 1966 i n'ha estat el president durant molts anys. En l'actualitat és el vicepresident i una de les persones més implicades a l'entitat. "Em vaig fer soci de l'agrupació quan tenia 18 anys perquè treballava en un banc i el subdirector de l'oficina, que havia estat un dels fundadors de l'entitat, ens va fer a tots els empleats socis. El 1989 vaig entrar a la junta i després vaig ser el president de l'agrupació durant 8 anys, fins que vaig passar el relleu. Ara fa 7 anys que en soc el vicepresident", explica el Josep, que coneix molt bé la història de l'entitat. "Pel que fa a la història de l'Agrupació fotogràfica Sant Joan Baptista, l'entitat es va fundar l'any 1949 gràcies a un grup d'apassionats per la fotografia del municipi de Sant Adrià de Besòs, sobretot veïns del barri de Sant Joan Baptista. La societat va adoptar el nom del barri on va tenir el seu primer local. Aquest

primer local es va situar al Bar Toscas, a la plaça de Martínez Anido (l'actual placeta Macià), ja que el propietari d'aquest establiment era un dels socis fundadors i va cedir desinteressadament una sala on reunir-se i, fins i tot, una petita habitació que es va utilitzar com a laboratori fotogràfic", detalla el Josep. "Quan el Sr. Toscas va necessitar els locals que havia cedit, l'agrupació va haver de traslladar-se. Aquesta segona seu es va situar en una petitíssima habitació en un altell de l'Ateneu Adrianenc, que també va cedir desinteressadament aquest espai. L'entitat va passar de tenir la seu al barri de Sant Joan Baptista a tenir-la al nucli històric de la població. Malgrat això, el nom de l'agrupació no va canviar i va conservar el del barri que la va veure néixer, nom que en l'actualitat encara manté". El 1974, l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs els va cedir un local d'uns 150 metres quadrats, l'actual seu social de l'agrupació. El local, inaugurat amb motiu dels 25 anys de l'entitat, disposa d'una gran sala d'exposicions, una sala per a tertúlies, una altra per a juntes i reunions, un despatx, un laboratori totalment equipat, un petit arxiu, una biblioteca especialitzada en fotografia i una vitrina-museu on es poden veure càmeres antigues cedides pels socis. "Les dimensions i situació del local social, en ple centre de la ciutat i al costat de l'edifici consistorial, ens han permès desenvolupar amb plenitud les diferents activitats culturals i socials que organitzem, obertes no només als associats, sinó també a la població en general", afirma el Josep.

Una entitat molt activa

Al llarg de la seva trajectòria, l'agrupació ha organitzat centenars d'activitats de tot tipus. Ja a la seva primera època, a part de les tertúlies setmanals, s'impartien cursos de fotografia, tant teòrics com pràctics, es feien sortides i s'organitzaven concursos com el del Saló Estatal, que encara avui en dia se celebra anualment. "A més a més, a finals de la dècada dels cinquanta, l'entitat va celebrar per primer cop el Saló Internacional de Fotografia, un concurs on es rebien fotografies de tot el món. Es van convocar vuit edicions, del 1958 al 1964 i el 1966, en la modalitat de blanc i negre al principi, que després es va ampliar a obres de color i diapositives. Totes les edicions van tenir molt d'èxit, però implicaven un volum de feina que els socis, de manera altruista, no podien assumir a llarg termini. Cal tenir en compte que hi va haver edicions a les que es van presentar més de 900 autors, d'arreu del món, i més de 3.000 obres", explica el Josep. En l'actualitat, l'entitat continua molt activa; malgrat que el nombre de socis ha baixat, l'agrupació segueix organitzant moltes

Vitrina-museu amb càmeres antigues cedides pels socis de l'agrupació.

activitats i participant i col·laborant amb altres entitats, tant del municipi com d'altres localitats. "Actualment som uns 195 socis, dels 250 que va arribar a tenir l'entitat; el nombre ha baixat una mica. En un principi, a l'agrupació solament érem homes, però ara també comptem amb algunes sòcies, encara que són una minoria. Pel que fa a les activitats que duem a terme avui en dia, organitzem diferents concursos, muntem una exposició fotogràfica cada mes, ens reunim cada setmana per fer sessions tècniques on cada soci explica les seves obres i posem en debat cada tècnica, fem sortides, curssets de fotografia, etc.", explica el Josep, que afegeix: "També, des de fa 42 anys, celebrem al maig el dia de l'agrupació amb una sortida a algun lloc per fer fotos i així commemorem la nostra trajectòria com a entitat social i, des de l'any 1951, publiquem un butlletí, el qual ens serveix com a nexa d'unió de l'associació amb el soci que no ve, que no hi participa habitualment".

Més enllà de Sant Adrià de Besòs

L'any 2011, l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs va concedir a l'agrupació el Premi Ciutat de Sant Adrià en l'àmbit de cultura per representar la ciutat, per la seva gran tasca de documentació gràfica de la història de la ciutat i pel fet de ser una de les entitats més antigues de Sant Adrià. “Nosaltres estem molt implicats en el nostre poble. Des de fa 18 anys, al setembre, coincidint amb la Festa Major, fem una exposició de fotografies antigues locals de tots els barris. A més, col·laborem en l'organització i el desenvolupament de concursos fotogràfics organitzats per altres entitats del municipi”, afirma el Josep. Però l'agrupació també fa accions fora de Sant Adrià de Besòs. “Cada any col·laborem amb l'Orfeó Català de Mèxic. Preparem una exposició amb obres seleccionades dels nostres socis per exposar-les allà. Enguany donarem les fotografies perquè es venguin per recaptar fons per als afectats del terratrèmol de Tabasco”, explica. I és que l'Agrupació Fotogràfica de Sant Adrià, amb l'esforç altruista i la constància dels seus socis i sòcies, ha sabut guanyar-se un lloc de referència dintre de les entitats del món de la fotografia; tant és així que ha estat nominada moltes vegades al Premi Nacional de Fotografia de la Confederació Espanyola de Fotografia a la millor agrupació —guardó que va obtenir l'any 2013— i pel seu butlletí informatiu, pel qual va guanyar el Premi Nacional el mateix any.

**ANTONIO
FERNÁNDEZ**

"Des que vaig plegar de treballar, em dedico 4 o 5 dies a la setmana a l'agrupació. Hi vaig començar perquè des de petit havia fet fotografia i, després de fer un curs de fotografia analògica a l'agrupació, m'hi vaig quedar".

JOSEP TRAFÍ

"Soc un dels socis fundadors de l'Agrupació Fotogràfica Sant Joan Baptista. El meu pare va ser el que va donar la idea per fundar-la, l'any 1949. Volia aconseguir que Sant Adrià tingués una identitat".

CARLOS PAZ

"Soc a l'agrupació des del 1970. Organitzo la diada de l'agrupació i les activitats que van sortint. He participat durant molts anys en concursos de fotografia internacionals, però ara ho faig només dins de l'agrupació".

JOSEP CUBIAS

"Vinc a aprendre fotografia, sobretot dels meus companys. N'hi ha que en saben molt perquè porten molts anys. Ningú neix ensenyat i aquest és un molt bon lloc per aprendre".

**MONTSERRAT
ENERO**

"Vaig començar fent cursos de fotografia perquè es una afició que he tingut sempre. A l'agrupació vaig posar al dia els meus coneixements i he pogut posar-los en pràctica amb persones que comparteixen la mateixa afició".

MANEL MAYA

"M'agrada molt la fotografia i l'ambient que tenim a l'agrupació, per això porto tants anys implicat. Compartim coneixements: el que en sap ensenya, i el que no en sap, aprèn".

JOAN MUMBRÚ

"Vaig començar a venir després de jubilar-me. Fem activitats, sortides i aprenem junts. És una afició compartida, la nostra manera d'entendre la fotografia".

SALVADOR LLOS

"Feia 50 anys que utilitzava càmeres i no era capaç de fer una bona foto. Per això vaig venir a l'agrupació a fer un curs i, després de 8 anys, encara segueixo aprenent".

JULITA DÍAZ LOZANO

PRESIDENTA DE L'ASSOCIACIÓ DE DONES BIENVENIDAS

Com a la resta de pobles i ciutats de Catalunya, l'organització de la societat civil ha esdevingut clau a Sant Adrià de Besòs, tant per afavorir la convivència com per impulsar la cultura i l'esport. Aquesta voluntat dels veïns i veïnes d'incidir en la resolució de les problemàtiques que afecten la població i de desenvolupar les il·lusions col·lectives es veu reflectida en el nombre d'associacions i entitats que s'han anat creant al municipi, sobretot a partir de la democràcia. Pel que fa a les entitats de dones a Sant Adrià, és a partir de la darrera dècada del segle passat que es creen les primeres associacions específiques de dones amb l'objectiu comú de crear espais de trobada i de relació entre dones. En l'actualitat, hi ha diverses entitats: l'Associació de Dones per a l'Art de Sant Adrià de Besòs, l'Associació de Puntaires de Sant Adrià; l'Associació de Vídues de Sant Adrià; l'Associació per a la Promoció de Dones del Barri de la Mina (Adrianes); l'Associació de Dones de Sant Adrià; l'Associació de Dones l'Agulla Daurada; el Grup de Dones Iris i l'Associació de Dones Bienvenidas. Julita Díaz és la presidenta d'aquesta última entitat, creada al barri del Besòs l'any 1996 i que sempre ha tingut com a objectius promoure activitats per a les dones del barri i obrir espais per a la seva millora social.

Vostè s'ha criat al barri del Besòs. Com van arribar els seus pares a Sant Adrià?

El pare va néixer a Còrdova i la mare a Àvila. El pare va començar a treballar com a soldador als 10 anys. Tenim alguna foto seva de l'època, vestit amb la granota de la feina, i realment impressiona molt veure un nen treballant en la soldadura. Però, en fi, era una altra època... Va treballar primer al seu poble i després va estar una temporada a Madrid fins que es va traslladar a Barcelona. Pel que fa a la mare, va néixer a Àvila i, de molt joveneta, als 13 anys, el seu germà gran la va portar a Barcelona a treballar. La mare, que també es diu Julita com jo, ha estat tota la vida

Centre d'Entitats Francisco Fernández "Peret", on està l'Associació de Dones Bienvenidas.

treballant en un bar de menjars del Poblenou. Així que tots dos vivien a Barcelona quan es van conèixer. Després es van casar i es van comprar, l'any 1952, el pis al barri del Besòs.

Per què van decidir comprar-lo aquí?

Van venir-hi perquè els pisos eren accessibles, els més barats d'aquella època, i estaven a tocar de Barcelona. El van comprar tan bon punt es va fer el bloc i van comprar un pis sense llum natural perquè era 200 pessetes més barat que els que sí que rebien la llum solar de manera directa. Ara la meva mare sempre ens diu: "Trobo a faltar el sol, però en aquella època no el podia pagar".

Vostè va néixer l'any 1968. Com recorda la seva infantesa al barri?

Molt bonica. Sempre estàvem jugant al carrer. Al Besòs ens coneixíem tots; el nostre barri era com un poblet i, per aquest motiu, els pares estaven molt tranquils perquè sabien que, si passava qualsevol cosa, els veïns i veïnes els avisarien. La gent es coneixia pel bloc on vivia, els parells i els senars. A més, tot el barri estava ple de comerços.

I actualment encara funciona com un poble?

Ara la majoria de veïns encara ens coneixem, però tot ha canviat una mica. Ha vingut gent nova i molts dels comerços de tota la vida han desaparegut. Podríem dir que s'ha despersonalitzat una mica, però, vaja, com la resta de barris.

Com va viure vostè els fets tràgics del 1990, coneguts com la “intifada” del Besòs?

Jo tenia 22 anys i la meua filla era molt petita. Havíem tornat al barri no feia gaire, ja que quan em vaig casar amb el meu marit, que era de la Mina, vam viure uns anys a Santa Coloma. Però, de seguida que vam poder, vam tornar al Besòs. I sí, durant la “intifada” ja vivíem aquí. El nostre pis està a la desena planta i fins allà dalt van arribar les pilotes de goma que disparava la policia. El meu marit en té una guardada. Jo només puc dir que aquells dies vaig passar molta por.

Vostè és l'actual presidenta de l'Associació de Dones Bienvenidas. Quina és la història d'aquesta entitat?

L'associació la va crear un grup de dones, totes del Besòs, que reivindicaven un espai on poder fer activitats, reunir-se, fer xerrades i integrar les dones que arribaven al barri. L'associació es va gestar a principis dels anys noranta i, el 1995, després de moltes reivindicacions, aquestes dones van aconseguir que l'Ajuntament cedís a l'entitat l'espai on encara som actualment. El local ja existia, però estava destinat a una narcosala. Quan ho vam saber, les dones del barri s'hi van manifestar en contra i van aconseguir aturar aquell projecte i que l'espai es convertís en un centre d'entitats.

El local es diu Centre d'Entitats Francisco Fernández “Peret”. Per què aquest nom?

Francisco Fernández García, més conegut com a Peret, va ser un veí del Besòs que va portar a terme una important tasca al barri des del món associatiu. El Peret, quan va morir, va deixar una gran empremta, ja no sols aquí, sinó també a la resta de Sant Adrià, pel seu compromís social. Quan va morir, se li va voler retre homenatge posant el seu nom a aquest centre d'entitats, on també està l'Associació Sociocultural Parque II de Sant Adrià, l'entitat que Peret va fundar juntament amb altres homes del barri.

Llavors, quines entitats tenen la seva seu en aquest centre?

Nosaltres compartim el centre amb l'Associació Sociocultural Parque II i el Club de Petanca Parque II, dues entitats que, tradicionalment, han

estat dels homes del barri, encara que avui en dia les dones també estem introduint-nos a l'esport de la petanca. Però sempre han estat les entitats dels nostres marits.

Vostè es va fer sòcia l'any 2008. Què és el que ha caracteritzat l'Associació de Dones Bienvenidas en aquesta darrera època?

Els objectius continuen sent els mateixos de sempre. A través d'activitats setmanals com la costura, les manualitats, la pintura, la gimnàstica, les sevillanes, etc., sempre hem buscat crear un espai de participació i convivència per a les dones del barri del Besòs. És cert que abans venien moltes més dones i que, des de fa anys, som les mateixes sòcies, però nosaltres continuem amb aquests propòsits. També col·laborem en diverses causes, com *La Marató* de TV3. Cada any organitzem un bingo i enviem tota la recaptació al programa. Participem per Sant Jordi o el Dia de la Dona, i també organitzem recollida d'aliments. Col·laborem en tot el que podem.

I què és el que la motiva a participar en aquesta entitat?

Jo sempre he viscut de prop tota l'activitat de l'associació, ja que la meva mare hi ha estat involucrada des del principi. Seria una llàstima que una entitat com aquesta, que s'ha implicat tant en el barri, es perdés.

MARÍA JOSEFA

"Fa 49 anys que soc al barri del Besòs i m'agrada molt. Sant Adrià sembla un poble i a mi, personalment, em dona vida, perquè m'encanta aquest ambient".

INÉS GARCÍA

"Fa 35 anys que visc al Besòs. En aquesta associació tots fem pinya. Si ens impliquem en alguna cosa, tothom hi col·labora, i això és el més bonic que podem tenir".

ESPERANZA SOLER

"Soc vocal del centre i hi estic molt implicada. A més, participo en les activitats que s'hi fan. És un espai molt familiar".

JULITA LOZANO

"M'encanta aquest barri, hi visc des del 1962. Vinc a l'associació des de fa 10 anys i hi estic molt a gust. Vinc per fer activitats, com ara cosir".

ROSARIO HARNO

"Al barri es respira un ambient de molta amistat i solidaritat. I a l'associació es com si estiguéssim a casa. Fem balls, tallers, costura, jocs i, fins i tot, organitzem sortides i festes. Estem entre amics".

CANI TESOURO

"És un barri on ens coneixem tots i és molt familiar. A l'Associació de Dones Bienvenidas hi ha molt bon ambient amb les companyes. Venim els dimarts i els dijous i fem ganxet i berenem".

MANUEL BAUTISTA

"Vinc al Club Petanca Parque II des de l'any 1985, des que es va inaugurar. Sant Adrià és un poble de petanca i en aquest club la majoria som del barri. Som un grup d'amics que venim a jugar a la petanca i a passar una bona estona".

MIGUEL MANOTAS

"Vam crear l'Associació Cultural Parque II a partir de les inquietuds que tenia el barri. Era una manera de fer moure demandes del veïnat tant en l'àmbit urbanístic com de festes populars".

ROSA FONTCUBERTA BEAL

VEÏNA DEL BARRI DE LA CATALANA

PRESIDENTA DE L'ANTIC CASAL D'AVIS DEL BARRI

La vaqueria la Catalana

El barri de la Catalana va néixer a les primeres dècades del segle XX amb la construcció de la central elèctrica. Promoguda per l'empresa Catalana de Gas i Electricitat i situada al marge dret del Besòs i arran de la platja, va ser coneguda popularment pel veïnat i els treballadors de la planta com la Catalana. Aviat, els treballadors de l'empresa van instal·lar-se al costat de la central i van crear un nou barri de casetes baixes amb pati i hortet, sovint construïdes pels mateixos veïns. Les festes pròpies i la proliferació d'habitatges familiars, així com una sèrie de comerços, van propiciar de seguida una gran vitalitat al barri, que va continuar amb aquesta harmonia fins a l'any 1953, quan va quedar afectat pel Pla Urbanístic Comarcal. L'altre cop dur va arribar l'any 1962 amb la riuada. A part de les pèrdues humanes, molts veïns i veïnes de la Catalana van veure com el riu s'enduia tot el que tenien. Malgrat tot, el barri es va refer, però la vigència dels plans urbanístics van mantenir el seu futur poc clar. Tant és així que es van anar expropiant tots els habitatges i, actualment, ja no queda cap vestigi de l'antic barri. Rosa Fontcuberta ho ha viscut tot en primera persona. Nascuda a Sant Adrià, els seus pares tenien una vaqueria i ella, que va resistir a la casa familiar fins que la van real·lotjar en un dels pisos dels nous blocs de la Catalana, recorda amb enyorança el seu estimat barri, un barri molt maco i amb un sentir de poble que, segons afirma la Rosa, tothom es va resistir a abandonar. "Jo vaig néixer l'any 1931 a Sant Adrià, al número 25 de l'antiga carretera Catalana. El pare venia de Girona i la mare de Lleida, de la part andorrana. Tots dos van arribar a Barcelona de joves, i aquí és on es van conèixer i es van casar. L'any 1929 es van instal·lar al barri de la Catalana perquè volien muntar una vaqueria i la llei no deixava tenir-ne a la ciutat, així que van buscar un terreny als afores. Van construir una casa, la vaqueria on s'estaven les va-

ques i un hort. També van muntar una merceria. En aquella època, el barri de la Catalana era molt maco, de gent treballadora, i amb una vida molt bonica. Érem com un poblet. D'altra banda, ens relacionàvem molt amb la resta de barris de Sant Adrià", recorda la Rosa. El 1929 es va instal·lar la Cooperativa Obrera la Catalana, amb domicili social a la carretera de la Catalana, número 10. Aquesta cooperativa, com totes les altres, tenia una botiga de queviures, un cafè-bar i la sala de festes. "A la Catalana teníem de tot: diferents "colmados", una formatgeria, la cooperativa, el bar, una escola, una consulta de metges, la nostra vaqueria... A més, teníem unes festes majors que eren meravelloses, amb uns balls increïbles. Tots els veïns i veïnes sortíem a ballar per festes, que duraven uns vuit dies o més. Jo tinc molt bons records de la meva infantesa i joventut, malgrat que la mare va morir molt jove i va ser la pitjor cosa que em va passar a la vida. Només tenia 18 anys i el pare, la meva germana petita i jo vam haver de portar tot el negoci nosaltres sols. Malgrat tot, vaig ser molt feliç i el negoci ens funcionava molt bé. Quan em vaig casar, el meu marit i jo vam continuar vivint a la casa familiar, i tot va anar bé fins a aquell setembre del 62. Després de la riuada, ja no recordo ni festes ni alegria. Tot allò va ser molt impactant per al barri, que va quedar devastat", explica.

La riuada del 1962, una tragèdia per al barri

Aquella nit del 24 de setembre de 1962 el riu Besòs va experimentar una crescuda històrica a causa de les pluges intenses de la tardor a tota la seva conca. En el cas de Sant Adrià de Besòs, aquesta riuada va suposar una tragèdia sense precedents per als dos barris aixecats a totes dues ribes del Besòs: Sant Joan Baptista i la Catalana. Aquest últim va quedar totalment inundat a causa de l'embossament del pas del riu sota el pont del ferrocarril i de la mateixa ubicació del barri, pràcticament a l'alçada de la riba del riu. "A la riuada de l'any 1962 recordo tenir l'aigua fins al coll. Ho vam passar molt malament i va suposar la fi del nostre negoci perquè se'ns van morir totes les vaques. No és que s'ofeguessin en aquell moment, però van emmalaltir i no van sobreviure. Aquell dia, tots els veïns i les veïnes de la Catalana vam viure un malson del qual vam trigar molt a recuperar-nos", recorda la Rosa. El 25 de setembre de 1962 va començar com un dia clar i calorós fins que, cap al migdia, van començar a caure les primeres gotes. Ningú hauria pogut imaginar que, unes hores més tard, aquella pluja moderada esdevindria torrencial fins a convertir-se en una tromba d'aigua a l'inici del vespre. "Va succeir tot d'una manera molt inesperada i molt ràpidament. En tan sols unes hores,

Zona enjardinada al carrer Vicenç Ferrer cantonada Clara Campoamor, del barri de la Catalana.

el caos es va apoderar del barri. L'aigua va començar a cobrir les cases, tothom corria i intentava salvar-se, d'altres pujaven als arbres o a les parets... El meu marit va deixar anar les vaques i ens va poder treure a tots de casa: el meu pare, la meva germana, a la meva filla i a mi. Vam passar molta por", explica. Davant la catàstrofe, la solidaritat entre els veïns i veïnes va ser clau i un nombre important dels damnificats es van real·lotjar, temporalment, a casa d'amics i familiars. "Nosaltres vam anar a casa dels meus sogres. Les tasques de reconstrucció i sanejament del barri van trigar mesos, i vam necessitar molta ajuda externa per refer-nos-en. En aquest sentit, gràcies al presentador de ràdio Joaquín Soler Serrano van arribar a la Catalana tot tipus d'ajuts: mantes, eines, matalassos, etc. Amb tot, el barri se'n va sortir, però la riuada va marcar un abans i un després a les nostres vides", conclou.

El nou barri de la Catalana

L'aprovació, el 1953, del Pla Comarcal va afectar plenament el barri, amb uns plans urbanístics que mai no van arribar a fer-se realitat. Des d'aquell moment, tot va quedar suspès en el temps i el barri va començar una lenta agonia. La impossibilitat de fer noves construccions i el caràcter precari que presentaven els edificis afectats van impedir el creixement natural de la població i, a poc a poc, molts veïns i veïnes van anar abandonant-lo fins que la Catalana es va quedar gairebé sense vida. Només un petit grup del veïnat, molt aferrat al barri, va resistir fins a les últimes expropiacions. La Rosa va ser una d'ells. "Des dels anys cinquanta tots els propietaris ens vam veure incapacitats per fer qualsevol tipus de reforma o millora a casa nostra. No podíem ni canviar una porta, no ens donaven permís per fer res. Tampoc es podia edificar. Moltes famílies van anar marxant i el barri es va quedar deshabitat i deixat de la mà de Déu. Ningú se n'ocupava. Vaig resistir, juntament amb uns pocs veïns, fins que l'any 2010 em van expropiar casa meva i em van proporcionar un pis en uns blocs nous. En l'actualitat ja no queda cap vestigi d'aquell poblet que va ser la Catalana. No tenim cap comerç i hem d'anar a Sant Adrià per a qualsevol cosa. Els pisos nous estan molt bé, però s'han emportat tota la vida que tenia el barri. No tenim ni casal d'avis. Jo era la presidenta —crec que encara ho soc— de l'antic casal, on ens reuníem la gent gran. En fi, la Catalana s'ha quedat sense la seva essència", conclou la Rosa.

ALBA PÉREZ

"Vaig venir a viure a la Catalana perquè és una zona molt tranquil·la i amb molts jardins. A més, és una zona residencial amb molta gent jove. El tracte amb els veïns també és molt bo".

SILVIA GUERRERO

"Les vistes des del meu balcó són precioses. És una zona molt nova i tranquil·la i tenim bona combinació de transport públic. Crec que és un bon lloc per viure".

ROSA MARIA LLUNA

"És un barri amb molts espais verds, on es pot sortir a jugar amb els nens i a passejar els gossos molt tranquil·lament. És una molt bona zona".

ENRIQUE VEGA

"Som un barri jove en una zona molt ben comunicada, tant amb Barcelona com amb la rodalia. A més, si t'agrada l'esport, tens la possibilitat de córrer molts quilòmetres, perquè vivim a prop del riu".

ALFONSO MÉRIDA

"Els parcs i jardins que tenim són espectaculars; són molt grans, cosa que s'agraeix quan tens nens petits. Hi ha molta zona de vianants i s'hi viu molt bé. Recomano el barri a tothom".

LAURA LODEIRO

"Fa 3 anys que visc a la Catalana i el que més m'agrada és la gran quantitat de zones verdes que tenim. D'aquesta manera, puc passejar els gossos sense el perill de tenir carreteres a prop".

MÒNICA SIXTO CARMONA
PROPIETÀRIA DE LA RELLOTGERIA GERARD

L'avinguda de Catalunya és el principal carrer de Sant Adrià i l'eix comercial del municipi, ja que les botigues del voltant del mercat formen una dinàmica zona comercial plena de vida. Aquí es concentra gran part del comerç adrià-nenc, amb tot tipus d'establiments, des de sastreries i botigues de confecció, fins a drogueries, sabateries, perruqueries i botigues d'alimentació. També hi ha cafeteries, bars i restaurants que animen el carrer amb les seves terrasses. Creada a la dècada dels anys vint, l'avinguda de Catalunya va tenir el seu màxim esplendor a partir dels anys cinquanta. Va ser en aquella època quan Gerardo Paz, un jove val·lisoletà, va arribar per atzar a Sant Adrià i va obrir un negoci de rellotgeria com el que tenia a Valladolid. Des de llavors, i malgrat haver canviat dues vegades d'ubicació, la Rellotgeria Gerard encara roman oberta, primer a càrrec del seu fundador, després dels fills i, en l'actualitat, de Mònica Sixto, que, des de fa cinc anys, n'és la propietària. La Mònica és de Santa Coloma, però coneix molt bé Sant Adrià perquè el seu marit és veí del municipi de tota la vida. A més, compta amb els consells i l'ajuda de Carlos Paz, el darrer propietari, que de tant en tant es passa per la botiga. Per a la Mònica, el seu suport ha estat fonamental, i el fet que li expliqui anècdotes i la història de la botiga fan que es pugui sentir part de la llarga trajectòria d'un dels comerços més antics del municipi.

Com va arribar vostè a fer-se càrrec d'uns dels comerços més antics del municipi?

Jo era administrativa i portava la comptabilitat d'una empresa que va tancar amb la crisi. Així doncs, vaig decidir amb el meu marit, que és joier, muntar una botiga de compra i venda d'or a Santa Coloma. I justament quan ja teníem la botiga, el meu marit que treballava des de feia més de vint anys fent encàrrecs per a aquesta rellotgeria va rebre l'oferta per part del propietari de quedar-se-la, ja que traspassava el negoci per jubilació. El meu marit va acceptar i vam decidir que me n'ocuparia jo i que ell seguiria treballant al taller que té a Santa Coloma.

Relotgeria Gerard.

I coneixia la rellotgeria?

Sí, i tant. El meu marit ha viscut a Sant Adrià des dels 13 anys. Quan vam començar a sortir, vam viure una temporada aquí. Recordo que passejàvem per l'avinguda de Catalunya i passàvem per davant de la rellotgeria, que estava sempre plena de gent.

Què coneix de la història d'aquest establiment?

Podria dir que en conec bastant la història, ja que tinc molta relació amb Carlos Paz, l'antic propietari. Sé que la va muntar el seu pare, el Gerard, d'aquí el nom, l'any 1950, a l'antiga avinguda del Caudillo, molt a prop de l'autopista. Els primers anys el negoci estava dedicat, exclusivament, a la reparació de rellotges; més tard, va anar entrant en el món de les vendes, primer de rellotges i després d'articles de joieria.

Gerard Paz va dissenyar i fabricar una marca pròpia de rellotges, l'ATINA.

Sí, sí, la va denominar així per la seva dona, que es deia Anita, i va canviar l'ordre de les lletres. Pel que m'ha explicat el Carles, el rellotge ATINA va tenir un gran èxit a Sant Adrià, ja que la relació qualitat-preu era molt bona.

Seguint amb la història de l'establiment, quan arriba la rellotgeria a l'avinguda de Catalunya?

Cap a finals dels seixanta. El negoci funcionava molt bé i, quan el Carlos va tornar de fer el servei militar, van obrir una nova botiga en ple centre comercial, a l'avinguda de Catalunya, número 53, justament aquí al davant. Però com que el lloguer era molt elevat, el 1978 van passar definitivament a aquest local, on estem ara, a la mateixa avinguda però al número 44. Aquesta botiga la van portar el Carlos i el seu germà i van tenir molt d'èxit; tant que expliquen que per Nadal, el dia de Reis, havia de venir fins i tot la policia per controlar la llarguíssima cua de clients que es formava a la cantonada. Ells també van ser molt proactius, com el seu pare, i van dissenyar unes arracades d'or que van tenir molt d'èxit entre la comunitat gitana dels barris de la Mina, de Sant Roc, d'altres zones de Barcelona i, fins i tot, de França. Va coincidir amb l'època daurada del negoci de barri, ja que no hi havia grans superfícies; aquí van arribar a treballar set persones darrere del taulell, malgrat haver-hi una altra rellotgeria a 100 metres.

I com funciona la rellotgeria en l'actualitat?

Bé, molt bé. No és com en aquella època de bonança econòmica, però ens va bé. Estem en ple centre i amb el nou mercat, que va estar en obres molt de temps, l'avinguda té una altra vegada molta vida. A més, els caps de setmana la fan de vianants i s'omple de gent. I és que la gent de Sant Adrià compra a Sant Adrià, els veïns i veïnes són fidels als seus comerços, sobretot la gent gran. Jo he heretat molta de la clientela dels antics propietaris i intentem donar un servei de proximitat i un tracte als clients molt personalitzat.

Què és el que actualment trobem a la Rellotgeria Gerard?

Venem i reparem rellotges de moltes marques i de molts tipus. I després està la joieria; venem joies i també tenim el taller. A Sant Adrià es mantenen les compres tradicionals, com les aliances de casament, els rellotges per a les comunions, les arracades per als batejos... Nosaltres tenim tots aquests productes més clàssics que agraden molt a la nostra clientela.

I com és que han mantingut el nom de la rellotgeria?

Bé, perquè volíem mantenir l'antiga clientela. Abans tot eren homes a la botiga, i ara som dues dones. Volíem que la gent que venia habitualment no trobés moltes diferències més. De fet, hem mantingut en gran mesura

l'antic mobiliari. D'altra banda, vam creure que era bonic poder donar continuïtat a un negoci de gairebé 70 anys d'història.

Ara que fa uns quants anys que hi treballa, com definiria vostè Sant Adrià?

Com un poble, amb un ambient molt familiar. La gent es coneix; en aquesta zona el tracte és molt proper, et saluden i, tot plegat, és molt agradable. La gent de Sant Adrià surt molt al carrer, surten a esmorzar, als bars... El centre és molt bonic, amb zones per als vianants, i està molt ben arreglat. A més hi ha platja! A mi m'agrada molt i, com que soc mare, també m'he fixat que l'Ajuntament fa moltes activitats per a la canalla.

Llavors, li agrada treballar-hi.

I tant. Estic molt contenta i em sento molt acompanyada pel Carlos, que m'ha ajudat molt des del principi. El seu acompanyament en aquesta nova aventura ha estat fonamental. Em fa moltes visites, em dona consells sobre la botiga i m'explica anècdotes que fan que prengui part de la història d'aquesta antiga rellotgeria.

CARLOS PAZ

"He treballat al negoci familiar des dels 12 anys. Quan em vaig jubilar, el 2013, no sabia què fer. M'ha agradat molt la meua professió, el tracte amb la gent i formar part del teixit comercial de Sant Adrià. Estic molt content que la Mònica pugui seguir amb la botiga".

SÍLVIA PUIGDEVALL

"Fa 45 anys que tenim la floristeria Puigdevall. La relació amb els clients és familiar, de tota la vida. Ens coneix tot el barri; fins i tot ve gent de fora de Sant Adrià per comprar-hi, perquè fa molts anys que ens hi dediquem".

ROSALÍA VERGARA

"Som al barri des del 1923. Tenim la tintoreria Mil Colors. M'agrada el lloc perquè som al centre històric de Sant Adrià i això fa que el tracte sigui molt familiar, perquè els clients venen a parlar amb tu. És molt agradable".

PEDRO CASELLAS

"Soc el farmacèutic del barri, on porto tota la vida. És molt tranquil. Hi ha gent de sempre i la relació entre nosaltres és molt bona".

JOAN LLOBERAS

"M'encanta el meu poble. Soc fill d'aquí i m'agrada molt estar al casc antic. A la papereria Joan Lloberas tenim clients de tota la vida, que han passat de generació en generació".

MONTSERRAT GARCIA

"Amb la renovació del mercat, el barri ha quedat molt més maco. Ve més gent i tenim una avinguda per poder passejar. A més, també hi ha més botigues. Ha guanyat bastant en els últims anys".

MONTSE CEGARRA

"Fa 23 anys que tinc la botiga Avanti i he notat molt els canvis dels darrers anys. Amb el mercat renovat hi ha més moviment de persones i és una millora molt important".

NÚRIA MONTSERRAT

"Calçats Richard és tota una institució al barri. El tracte és molt personalitzat perquè coneixes la gent, ja saps el que vol i pots ajudar els clients molt fàcilment. Aquí al barri hi ha molt d'amor i estima entre els veïns".

ANA ISABEL BRABEZO

"La joiera Orfi era dels meus pares, és un negoci familiar. En aquests últims anys, he vist evolucionar molt positivament el barri gràcies a les reformes que s'hi han anat fent".

AGUSTÍ GALLART I TEIXIDÓ
VOCAL DE CULTURA DE L'ATENEU ADRIANENC

L'entitat més antiga de Sant Adrià de Besòs

L'Ateneu Adrianenc és l'entitat privada més antiga de Sant Adrià de Besòs. La seva fundació, l'any 1925, va ser fruit dels canvis que va experimentar la societat adrianenca en ple procés d'industrialització, ja que la instal·lació de diverses indústries al terme municipal va portar a la vila nous habitants i va crear noves necessitats. En conseqüència, van aparèixer nous grups socials: els obrers, concentrats als nous barris creats al voltant de les indústries, i una nova burgesia, formada per alguns pagesos benestants i els propietaris de les indústries, tallers i comerços. Va ser d'aquesta petita burgesia d'on va sorgir l'Ateneu Adrianenc, amb un objectiu cultural i cívic, que seguia un model força estès a Catalunya. Durant la seva llarga trajectòria, més de 90 anys, l'Ateneu ha viscut diferents èpoques de la mà del mateix decurs històric i social. A la seva etapa de fundació li va succeir l'etapa republicana, la Guerra Civil, una època daurada en la postguerra i un descens considerable de l'activitat en les següents dècades fins que va arribar, l'any 2000, la nova junta directiva i, amb ella, una remodelació de l'espai i també de l'esperit. Agustí Gallart va entrar a la junta directiva en aquells moments i és la persona encarregada de la vocalia de Cultura. Nascut a Barcelona, de petit estiuava a la casa que tenien els seus avis a Sant Adrià i, quan es va casar, s'hi va instal·lar definitivament. Motivats per fer que l'Ateneu es converteixi en un punt de trobada entre la cultura i la societat, és un dels socis més actius i que més coneix, i defensa, la història de l'entitat. "L'entitat va néixer de la preocupació d'un grup de la burgesia local, d'una burgesia culta que va buscar un terreny i va edificar l'Ateneu per establir un punt de trobada cultural i social. La gent venia a ballar, es feien sarsueles, teatre, etc. Però amb la instauració de la Segona República, es va instal·lar a l'Ateneu el Centre Republicà Federal Adrianenc fins que es va acabar la guerra", explica l'Agustí. "L'època daurada

Edifici de l'Ateneu Adriànc.

va venir després de la guerra, quan va tornar l'antiga junta. Les reunions socials i les activitats es van intensificar i l'Ateneu va esdevenir, socialment i culturalment, el punt neuràlgic de Sant Adrià. A més, per l'Ateneu van anar passant diverses entitats com l'associació de fotògrafs, o d'altres que promouen activitats com el billar, els escacs, la pesca, el teatre, la coral...". Des de la seva fundació, l'Ateneu ha tingut el mateix emplaçament, al carrer Andreu Vidal, 7. Els seus promotors, però, al principi, es reunien en un altre lloc; feien reunions per seguir les obres d'edificació i plantejar-se el què farien. "L'edifici de l'Ateneu és una joia històrica de la ciutat. D'estil noucentista està catalogat com a patrimoni arquitectònic i considerat un espai d'interès cultural i en un ple municipal va entrar a formar part del catàleg artístic de la ciutat. L'última reforma es va engegar cap a l'any 2000, quan vam entrar com a nova junta de l'entitat i vam decidir donar-li una empenta a l'Ateneu en tots els sentits, tant pel que fa a renovar les instal·lacions com l'esperit", afirma.

L'empenta d'una nova junta

La junta actual va arribar a l'Ateneu a finals de l'any 1999 i principis del 2000. "Quan l'Ateneu va arribar a les nostres mans, l'espai estava força abandonat i necessitava una reforma immediata. Gràcies a uns estalvis que teníem i a l'ajuda de l'alcalde d'aquella època, Sito Canga, que va confiar molt en el projecte que presentàvem, vam poder renovar tot l'espai. Amb aquesta renovació, l'activitat de l'Ateneu va tornar a agafar força, ja que venia d'una època on havia estat a mig gas, i vam començar a programar teatre, festes com la de la primavera o carnestoltes, calçotades al carrer, havaneres, etc. De seguida, va funcionar molt bé", explica l'Agustí. I afegeix: "Més endavant, va arribar el projector i vam començar a fer cinefòrum i a formar part de la Federació Catalana de Cineclubs. El cinema és, per a nosaltres, un eix molt important, ja que a Sant Adrià no n'hi ha cap, de cinema. Actualment, formem part de la xarxa de sales del Cicle Gaudí de l'Acadèmia de Cinema Català i oferim regularment programació". Pel que fa als equipaments, l'Ateneu Adrianenc disposa d'un bar, que és un espai idoni per a les reunions socials, i de diverses sales polivalents que es poden llogar per fer conferències, teatre, reunions, exposicions, tallers, etc. "A més, com a equipaments tècnics disposem d'espai wifi, ordinadors i una gran pantalla per a les projeccions, entre d'altres. A dalt tenim una biblioteca pròpia, amb uns 3.000 volums, tant de consulta com de literatura. Molts els vam recuperar del fons de l'antiga biblioteca de Sant Adrià. No tenim molta afluència de gent a la biblioteca perquè justament aquí al costat tenim la municipal, que és un espai magnífic. De totes maneres, nosaltres la tenim oberta a tothom que vulgui venir a llegir o a treballar", afirma.

L'actualitat de l'Ateneu Adrianenc

Amb una activitat renovada, l'Ateneu de Sant Adrià es ressent de no aconseguir que les noves generacions se sumin a l'entitat. "Avui en dia som uns 200 socis, més vells que joves. És una llàstima que les noves generacions no vulguin participar d'aquest espai on la cultura, l'esperit associatiu, la pluralitat i el debat poden arribar a tenir un lloc privilegiat. En aquest sentit, actualment estem oberts a les propostes de caràcter cultural i social que ens faci la ciutadania. Per aquí han passat cicles de cinema de medi ambient, obres de teatre, mostres de titelles, mostres culturals... A més, tenim una política de portes obertes, sense oblidar el fet que és l'espai de trobada dels nostres socis", explica l'Agustí. L'Ateneu Adrianenc s'ha caracteritzat a la seva darrera època per ser un espai

plural sense cap delimitació política. “Prova d’això és que per aquí han passat totes les forces polítiques, perquè als moviments ateneístics el que compta és el moviment per a l’acció cultural. Jo em vaig fer soci i em vaig implicar en l’entitat pel seu gran recorregut per la cultura popular i perquè penso que l’Ateneu és un espai idoni per projectar-la. Quan va arribar la nova junta, l’entitat sortia d’un període una mica adormit, on la cultura no era el seu eix principal i, com que he cregut sempre en el moviment ateneístic de Catalunya, llavors vaig pensar que aquí es podria aplicar. I anem fent”, afirma l’Agustí, que conclou: “La cultura és una aposta per la llibertat personal. La població que té cultura és una garantia de ciutadania, d’exercici de drets civils i, per això, opino que com més cultura té la gent més bé va el país”.

FRANCESC JOSEP CÁNOVAS

"Soc vocal de l'Ateneu. És una entitat antiga on fan activitats de teatre i projeccions, entre d'altres, i això només es fa aquí".

JOAN MARTÍ

"A l'Ateneu soc el coordinador de sales i del teatre. M'encarrego de contractar espectacles i fer funcionar el teatre. No hi ha gaires entitats d'aquest tipus a la rodalia de Barcelona, i aquí a l'Ateneu és un bon lloc per fer cultura".

FERNANDO LÓPEZ

"Soc veí de tota la vida i penso que l'Ateneu és un lloc de reunió per a la gent d'aquí. Té molt caliu i és un punt de referència de cara al veïnat de Sant Adrià".

ENRIC FÀBREGA

"Ara fa 6 anys que soc soci de l'Ateneu Adrià-nenc. Dono suport en tots els actes socials que s'hi fan, perquè penso que promociónen la cultura i donen vida al poble".

CÉSAR AMADO

"És una manera de reunir-nos i fer petar la xerrada. L'entitat fa una bona acció al barri, perquè és un espai per ajuntar-nos els veïns".

ARCADI AUGÈ

"Fa 22 anys que soc president de l'Ateneu. Organitzem tot tipus d'activitats, com ara teatre, cinema o concerts, per tal d'incentivar la cultura i atraure els més joves".

FRANCISCO PÉREZ

"Porto tota la vida a Sant Adrià i ara dono suport, des de la junta, a les activitats que fem a l'Ateneu perquè crec que fomenten molt la cultura, com ara les funcions de teatre".

FERNANDO BARTOLOMÉ

"És una entitat destinada a la cultura. Tothom hi té cabuda i hi pot donar la seva opinió. Sempre intentem obrir-nos a la gent del poble i fer que se sentin com a casa seva".

JORDI LÓPEZ GARCÍA I TONI LÓPEZ GARCÍA
LA TRESCA I LA VERDESCA

La Tresca i la Verdesca és un grup de música per a tota la família que es va originar a la dècada dels noranta a Sant Adrià de Besòs, quan els germans López García, el Jordi i el Toni, van decidir professionalitzar la seva passió per la música i l'animació infantil, la qual s'havia anat gestant a l'Agrupament Escolta Sant Adrià, ubicat a la parròquia de Sant Adrià. Ho van fer juntament amb Claudi Llobet, un escolta del barri de Sants de Barcelona que també havia començat a fer d'animador i a qui van conèixer a l'entorn de l'escoltisme. Han estrenat diferents espectacles com *Històries d'Aigua* o *Maquinaigües 1909*, un espectacle per encàrrec al Museu Agbar de les Aigües, i han editat diversos discos.

Vostès vivien a Sant Adrià?

Jordi: No exactament. Els nostres pares sí que es van criar aquí, però nosaltres vivíem en un barri de Badalona, a Sant Antoni de Llefià, al passatge d'en Sampere, un carrer que feia de frontera entre Sant Adrià i Santa Coloma. Però com que el centre de Badalona quedava lluny, la gent d'aquells carrers, culturalment i socialment, fèiem vida a Sant Adrià. **Toni:** A més, malgrat que anàvem a una escola de Badalona, després de les classes sempre estàvem a Sant Adrià a casa dels avis o a la botiga familiar on treballava la mare. Així que bona part de la nostra infància la vam passar aquí.

Quina era la botiga familiar?

Toni: La Lampisteria García, a l'avinguda Catalunya. Era dels meus avis materns i es pot dir que fèiem vida allà. Passàvem les tardes jugant i també els dissabtes, mentre la mare treballava. També anava a comprar al mercat amb l'avi, l'àvia i la mare. Són uns records molt bonics.

Jordi: Sí, l'ambient era molt familiar. La gent de les botigues ens coneixíem tots i recordo anar amb l'àvia a comprar al mercat, acompanyar sovint l'avi en les feines de lampista i que sempre estàvem jugant amb els cosins, que eren molts, a la plaça de la Vila, a la Rambleta i també a la mateixa botiga i rebotiga. Allà mateix, a peu de botiga, cada any vèiem passar la cavalcada dels Reis.

Actuació de La Tresca i la Verdesca.

I què podrien explicar de l'agrupament escolta de la parròquia de Sant Adrià?

Jordi: Bé, jo diria que l'agrupament escolta és l'origen de tot el què ens ha passat amb La Tresca. Quan tenia uns 8 anys els pares ens van apuntar al cau, que estava a la parròquia de Sant Adrià, al casc antic, i allà vam passar tota la infantesa i la joventut. A l'agrupament anava gent de Sant Adrià i també dels barris badalonins i de Santa Coloma. Vam fer molts amics que encara mantenim. La Tresca i la Verdesca té molt a veure amb l'escoltisme, perquè nosaltres, després d'haver estat al cau des de nens, vam passar a ser caps i allà vam descobrir la nostra vocació d'educadors. Pel que fa a la sensibilitat musical, jo crec que l'agrupament també va ser el punt de partida, ja que cantàvem molt. **Toni:** Al cau vam estar des dels 8 fins als 25 anys; per tant, tenim un lligam molt fort. Allà és on vam començar a aprendre l'ofici, el qual no s'aprèn a l'escola. Vam aprendre a tocar la guitarra i a cantar, i també vam descobrir que ens agradava cantar amb els infants i que les cançons tenen un poder educatiu i transformador molt gran.

Llavors, quan van començar a actuar?

Toni: Les primeres actuacions les vam fer fa més de 20 anys. El meu germà i jo vam crear a l'agrupament escolta un duet que s'anomenava Demusicats. Aquell nom venia de la cançó *El gat música*, del Pep López, al qual admirem molt i és per a nosaltres un referent. Un any la Comissió de Festes del Casc Antic ens va proposar actuar en una castanyada popular

i vam acceptar. Amb aquella actuació vam tenir un èxit considerable i, poc després, ens vam ajuntar amb el Claudi per actuar plegats en una trobada d'escoltes, i així va ser com va néixer La Tresca i la Verdesca. **Jordi:** Sí, com anàvem a fer formació amb altres caus, vam conèixer el Claudi, un noi de Sants —uns anys abans de crear La Tresca ja havíem fet un grup de rock on el bateria, el Miquel Gallart, també era de Sant Adrià— i vam decidir ajuntar-nos i fer un grup. En un principi compaginàvem les actuacions amb altres feines, però, com la cosa va començar a anar bé, ja ens vam posar a treballar solament amb el grup d'animació.

D'on ve el nom de La Tresca i la Verdesca?

Toni: Quan ens van contractar per primera vegada ens vam haver de posar un nom. En aquell moment ja estàvem amb el Claudi, ja érem tres. Vam saber que la Trinca havia triat el seu nom amb el diccionari i, com era un dels nostres grups de referència, vam decidir fer com ells. **Jordi:** Vam agafar el diccionari per buscar alguna cosa que comencés per tres. I vam trobar La Tresca i la Verdesca, que era una expressió popular que volia dir "això, allò i allò altre", i que ara està en desús. Ens agradava la idea que nosaltres podíem ser moltes coses: això, allò i allò altre. També el fet que el verb trescar es referia a la feina que feien les abelles, i ens va agradar molt. **Toni:** Sí, perquè nosaltres som com les abelles, que treballen conjuntament, on el grup és més important que l'individu. I com a nosaltres sempre ens ha agradat molt aquesta filosofia assembleària, que també coincidia molt amb l'escoltisme, filosòficament ens va agradar molt el nom, que va lligar de seguida amb la nostra sensació del que estàvem muntant.

La Tresca i la Verdesca es defineix com un grup musical per a tota la família. Quin tipus de música fan vostès?

Toni: La Tresca i la Verdesca és un grup de música per a tota la família que aposta pels espectacles de creació i per un repertori amb cançons de composició pròpia. Nosaltres tenim influències de diferents estils musicals. La nostra música beu del folk, del rock i del pop, però també de la música llatinoamericana i la cançó d'autor. El nostre estil és el resultat d'aquesta barreja. Com vam aprendre música de manera autodidacta, fem les cançons que ens surten, no busquem un sol estil. Les nostres cançons beuen de la música que hem escoltat: els Beatles, la cançó catalana, l'Elvis, la Trinca, de la música popular... Nosaltres venim de la tradició dels animadors musicals que als anys setanta van començar a actuar i gravar els seus primers discos. L'animació musical és una disciplina dins

de les arts escèniques força extesa a Catalunya i que està basada en la dinamització de cançons i balls infantils mitjançant la música. Els orígens d'aquest tipus d'espectacles els trobem en aquella època, a finals de la dictadura, quan calia recuperar tantes coses, entre elles la llengua catalana prohibida durant tants anys.

La Tresca i la Verdesca ha tingut durant molts anys el seu local aquí a Sant Adrià.

Jordi: Sí, quan ja portàvem uns quants anys actuant vam decidir apostar pel projecte al cent per cent, així que vam llogar un local al centre, just al davant de l'Ateneu. En aquella època, veïnalment estàvem molt enxarxats, amb les botigues, amb la vida que hi havia per allà, érem part de l'entramat del barri. Al local assajàvem, teníem totes les nostres coses i hi anàvem tots els dies. Va ser una època en què estàvem molt arrelats a Sant Adrià. Però fa uns anys que vam marxar i actualment compartim local a Badalona.

Vostès han actuat a Sant Adrià?

Jordi: Nosaltres hem fet un milió de concerts aquí! Hem actuat a les festes que organitzaven els veïns, castanyades, etc. També hem tocat molt a les escoles o contractats per l'Ajuntament, a la plaça de la Vila, a la Mina, al Besòs... D'altra banda, quan la biblioteca va començar a tenir més activitats, va buscar narradors per fer l'hora del conte. En aquell moment érem voluntaris a És l'hora, una entitat solidària d'aquí Sant Adrià. A través de l'entitat anàvem a la biblioteca a explicar contes un cop al mes. Vam començar com a voluntaris i, poc després, ens vam professionalitzar i ens contractaven. **Toni:** A la biblioteca de Sant Adrià és on vam començar amb la nostra tasca de narradors. Va ser una època molt bonica. Explícàvem contes sobre els valors de la cooperació i de la solidaritat. També hem treballat amb l'Ajuntament per a projectes de la regidoria de solidaritat; projectes com Les Jornades Solidàries, des de les quals La Tresca i la Verdesca anava per les escoles explicant contes.

Llavors, vostès són molt coneguts al municipi.

Jordi: Sí, potser ara ja fa temps que no actuem a Sant Adrià, però justament ens han contractat per actuar a la Festa Major, al setembre. I es que ja hi ha noves generacions de nens que encara no ens han vist, i hem de solucionar-ho! **Toni:** Sí, i tant. Tenim moltes ganes d'actuar a Sant Adrià perquè som adrianencs de tot cor i ens fa molta il·lusió tornar on ens vam formar com a grup i com a persones.

MARINA SEGUÉS

"És un grup molt especial perquè neix per l'amor per la canalla i la música. Amb la seva feina i dedicació ara coneixem una Tresca que porta tota una motxilla de treballs, experiències i reconeixements que penso que s'ho mereixen molt".

MERITXELL SEGUÉS

"La Tresca i la Verdesca és música feta des del cor. Ells són uns Peter Pans que s'ho passen molt bé cantant, i crec que això es nota molt quan pugem a l'escenari. Han fet cantar petits i grans des de sempre, ho porten a dins".

IOLANDA LLANSÓ

"Amb La Tresca i la Verdesca som amics de fa temps. He col·laborat amb ells dirigint espectacles seus. Amb la meua companyia de teatre, Xirriquiteula, fins i tot hem fet un espectacle junts: *Per un instant*. Són la definició d'entusiasme i autenticitat".

CLAUDI LLOBET

"Estar a la Tresca és veure el meu somni complet. Intentem donar el màxim de qualitat i respecte al nostre públic, que és familiar. Des de ben petit somiava poder dedicar-me a la música, i haver aconseguit fer d'aquest somni una professió és molt bonic".

RAIMON MATEU

"Fa molts anys que coneixem la Tresca. Quan començaven, van venir al Perú amb el grup de solidaritat És l'hora per veure en quins projectes treballàvem. Quan van arribar, van fer tallers de percussió i música als carrers amb els infants. Molts anys després, al Perú encara ens pregunten per ells".

MONTSERRAT GARCÍA

"La Tresca i la Verdesca per a mi és un motiu de satisfacció com a mare. Veure que els dos fills han desenvolupat tot el seu potencial i ho han dirigit cap a l'educació infantil és una cosa que em fa molt feliç".

SALVA FIGUEROLA

"Fa 20 anys estaven molt relacionats perquè tenien molt contacte amb la Fundació Ateneu Sant Roc, en els seus inicis. Van crear un lligam molt fort amb la feina educativa que fem al barri. Poder gaudir amb ells en els seus inicis va ser tot un privilegi".

ROSER LÓPEZ

"Són un grup que fa molts anys que toca i que sempre ho fa amb moltes ganes. Ho fan molt bé perquè creuen molt en el projecte. Hi posen tota la seva vocació i a poc a poc han anat creixent".

PEPE ANTA GUTIÉRREZ

VEÍ DE SANT ADRIÀ DE TOTA LA VIDA
TÈCNIC DE LA BIBLIOTECA FONT DE LA MINA

La Biblioteca Font de la Mina es va inaugurar el 27 de juny de 2009 a l'espai que ocupava l'antic centre cívic del barri. Amb una superfície de més de 2.000 m², aquest equipament compta amb dues àmplies sales, un espai infantil, una sala de congressos i un espai polivalent. Pepe Anta és un dels tècnics de la biblioteca des de la seva inauguració. Veí de tota la vida de Sant Adrià, no dubta a afirmar que un equipament d'aquestes característiques sí que és necessari per a un barri com la Mina i que, a la biblioteca es fan moltes activitats i els veïns i veïnes del barri hi participen. D'altra banda, el Pepe ha volgut retre homenatge a la que va ser la seva dona i mare de la seva filla, Isabel Rojas, una veïna de Sant Adrià de Besòs molt compromesa i coneguda al municipi.

Quan va arribar la seva família a Sant Adrià de Besòs?

Els meus pares van arribar a la dècada dels cinquanta, per separat, a Barcelona. Naturals tots dos de Zamora, van venir cap a Catalunya buscant una oportunitat i aquí es van conèixer. Quan jo tenia 6 anys van comprar el pis a Sant Adrià i ja ens vam instal·lar al municipi.

I com era el Sant Adrià de la seva infantesa?

Sant Adrià era un lloc absolutament gris, en el sentit més literal de la paraula. Hi havia una fàbrica de fosa que emitia diàriament una gran quantitat de fum tòxic i que ho embrutava tot. I és que aquí sempre hi ha hagut molta indústria i molta contaminació. D'altra banda, també era gris en un sentit social, ja que no hi havia cap lloc de trobada per als veïns i veïnes. Els bars tancaven aviat, no hi havia res obert al vespre i Sant Adrià quedava desert. Per contra, obrien molt d'hora, cap a les quatre de la matinada.

Biblioteca Font de la Mina.

On va estudiar vostè?

Jo anava al col·legi a Sant Adrià, als germans gabrielistes, una escola de capellans amb una educació bastant rígida i radical. Tant és així que quan vaig fer el servei militar no em va semblar res de l'altre món comparat amb l'educació tan estricta que vaig rebre de petit. Després vaig estudiar disseny gràfic a l'Escola Massana perquè havia tingut diferents treballs relacionats amb les arts plàstiques i em vaig interessar per aquest camp. Em vaig muntar el meu estudi al barri de Gràcia.

Treballa com a tècnic a la biblioteca de la Mina des que es va inaugurar. Què va significar aquest equipament per al barri?

La Biblioteca Font de la Mina és un gran edifici, amb molts metres quadrats i molt modern. En un principi el barri el va rebre amb molta fredor. Els veïns i veïnes no van entendre molt bé el perquè d'aquest edifici, que va aterrar com si es tractés d'una nau marciana. Però, a poc a poc, la

biblioteca ha anat obrint-se un lloc a la Mina i cada cop tenim més usuaris fidelitzats. Jo treballo a l'àrea infantil, per a infants de 0 a 14 anys, que venen acompanyats dels pares.

Quin tipus d'activitats es fan a la biblioteca?

Fem moltes activitats, com lectures, presentacions de llibres, titelles, reforç escolar i, sobretot, manualitats. Intentem associar les manualitats a la lectura i l'escriptura. Per exemple, a la Mostra d'Entitats del barri muntem una sopa de lletres gegant, perquè tothom que vulgui participi del joc. El que intentem és atraure la gent del barri i, en el cas de la meua àrea, els més petits. Una de les nostres línies d'acció és la integració de l'equipament dins de la comunitat que l'acull; per aconseguir-ho, engeguem iniciatives per establir relacions de col·laboració i treball amb les entitats del barri.

Ja des de la seva creació, no s'ha cregut massa en les activitats que es poden dur a terme des de la biblioteca. Què n'opina?

A mi sempre em pregunten: "Però hi va algú a la biblioteca de la Mina?", i jo responc que sí, que és clar que ve gent. Crec que un equipament d'aquestes característiques és molt important per al barri. El que passa és que la biblioteca i les activitats que s'hi fan no tenen cap repercussió mediàtica. Mai surt a les notícies el que fem i com hi participa el barri de la Mina. Considero que és un projecte molt maco i estic orgullós de formar-ne part.

I com va passar de treballar com a dissenyador gràfic a ser tècnic de biblioteca?

És una llarga història que es pot resumir en què la meua dona va emmalaltir i van anar canviant les coses. Anys després, em va sorgir aquesta oportunitat i la vaig acceptar.

La seva dona era Isabel Rojas, un referent aquí a Sant Adrià de Besòs.

Exacte. De fet, si la Isabel encara fos viva, seria ella la que sortiria en aquest llibre. N'estic segur.

Què ens pot explicar d'ella?

La Isabel ha estat la dona de la meua vida i la mare de la meua filla. Vam començar la nostra relació quan jo tenia uns 17 anys i ella uns 15, però

la coneixia des de sempre, ja que, com jo, era veïna de tota la vida. A la dècada dels vuitanta va començar a treballar a l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs, primer a les àrees de comptabilitat, educació i cultura, i, finalment, a participació ciutadana, on va ser tècnica fins a l'any 2000. Era una persona molt innovadora, amb moltes inquietuds, i va organitzar moltíssimes coses al municipi.

Com és el cas de l'Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs.

Sí, l'any 2000, es va aprovar la creació de l'Arxiu Municipal, i la Isabel, que sempre havia estat interessada en la història local, va sol·licitar fer-se càrrec del projecte. Va coordinar el trasllat de l'arxiu, que estava en una sala de la 5a planta de l'Ajuntament, a les noves instal·lacions i li va donar un gran impuls al projecte. Tan gran que l'any 2014 l'Ajuntament va aprovar en un ple el canvi de nom de l'arxiu, que va passar a anomenar-se Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs "Isabel Rojas Castroverde", en el seu honor. També va ser la impulsora de la Mostra d'Entitats i, per aquest motiu, va rebre l'any 2010 l'homenatge de les entitats de la ciutat, en la seva setena edició. L'any 2013 va ser pregonera de la Festa Major i distingida amb el Premi Ciutat de Sant Adrià en la categoria de serveis als ciutadans. Realment, la Isabel era molt coneguda i estimada.

A la tardor de l'any 2003, després de patir molts problemes físics, li van diagnosticar esclerosi lateral amiotròfica (ELA). I des d'aleshores, fins a la seva mort, es va dedicar a donar a conèixer aquesta rara malaltia i a promoure'n la recerca des de la Plataforma d'Afectats per l'ELA. A més, va ser membre impulsora de la Plataforma per a l'Autonomia Personal de Sant Adrià, entitat que lluita pels drets de les persones amb diversitat funcional, i va formar part del Consell Municipal d'Accessibilitat. El dia que va morir, malgrat portar ja uns anys separats, vaig pensar que havia mort la meua millor amiga, ja que sempre vam tenir molt bona relació.

Hem parlat molt sobre la Isabel a la seva entrevista.

Em sembla fantàstic, és el meu petit homenatge perquè, com deia, si ella hi fos, sortiria al llibre.

LORENZO PORTO

"La biblioteca és un equipament especial. Era molt necessària al barri. Ara els joves que necessiten ajuda amb els estudis tenen un lloc on anar".

FATIMA TAOUDI

"Fa 3 anys que soc al barri. Vinc a la biblioteca a estudiar castellà i m'emporto llibres per a mi i els meus fills. M'agrada molt aprendre, tinc una professora excel·lent".

MARÍA MOLINA

"Vinc a la biblioteca a estudiar i utilitzar els ordinadors, que van molt bé. Queda prop de casa i és una molt bona biblioteca, molt gran i tranquil·la".

ALBERT MONTOLIU

"És una zona molt tranquil·la i venen molts estudiants perquè la biblioteca és gran. A més, té zones per poder treballar en grup. Crec que ha tingut un impacte molt positiu al barri".

ALBERT BOSCH

"La Biblioteca Font de la Mina té les seves particularitats, com qualsevol altra, però el que més m'agrada és la tranquil·litat i la lluminositat que té".

CONSTANZA ESLAVA

"Fa 9 anys que treballo a la biblioteca. Crec que era molt necessari que el barri en tingués una per normalitzar la situació. S'ha fet una bona feina, sobretot respecte als infants, que ara des de ben petits tenen una biblioteca on anar".

JORDI CHÁVEZ

"Penso que la biblioteca era un equipament necessari al barri, perquè és una via per a la democratització de l'accés a la cultura i al coneixement. És un dels objectius bàsics d'una biblioteca pública".

MARÍA ROBLES

"Visc al barri des del 1973, i amb l'arribada de la biblioteca crec que hem millorat molt, perquè sempre és bo fomentar la cultura".

NIEVES HEREDIA ROMÁN

TÈCNICA EDUCATIVA A LA MINA DEL PROJECTE SIKLAVIPEN SAVORENÇA
DE LA FUNDACIÓ PRIVADA PERE CLOSA

El barri del Camp de la Bota, situat a la platja propera al marge dret del Besòs, on actualment es troba el Fòrum, es va crear a finals dels anys vint del segle passat amb l'assentament de famílies obreres i que van arribar a la gran ciutat atretes per les oportunitats de feina que oferia l'Exposició Universal del 1929. En aquest paratge fronterer, entre la via del tren de Mataró i la platja, es va anar formant una barriada de barraques que va arribar a tenir més de 4.000 habitants. La part barcelonina va rebre el nom de barri de Pequín i l'adrianenca es coneixia així, com a Camp de la Bota. Aquesta petita ciutat de barraques es va mantenir fins al començament dels setanta i, malgrat l'esforç dels seus habitants per condicionar l'espai, la vida al barri sempre va ser difícil a causa de la manca de serveis, la superpoblació i la precarietat dels habitatges. L'any 1969 el Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona va comprar a l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs els terrenys sobre els quals es va construir el barri de la Mina amb l'objectiu d'erradicar els diferents nuclis de barraques de Barcelona. La majoria de les famílies reubicades provenien del Camp de la Bota, com va ser el cas de la família de Nieves Heredia, que ja va néixer al nou barri adrianenc l'any 1990. La Nieves ha crescut a la Mina i actualment viu i treballa al barri. És tècnica educativa de la Fundació Privada Pere Closa, des d'on desenvolupa el projecte Siklavipen Savorença (Educació amb tothom) a la Biblioteca Font de la Mina. Es tracta d'un projecte de reforç escolar que no solament té com a objectiu que els nens i nenes aconseguixin prosperar amb els estudis, sinó que pretén proporcionar-los la seguretat i les eines necessàries per a aconseguir-ho.

Vostè va néixer l'any 1990 aquí al barri. Com recorda la seva infantesa?

Els meus records de quan era petita són molt bonics. Fèiem una vida de barri i jugàvem molt al carrer. Quan sorties de casa, sempre coneixies

alguna persona. Recordo estar amb les altres nenes al carrer i tenir una vida molt alegre. A més, la Mina és un barri on ens coneixem tots, és molt familiar.

I durant aquests quasi trenta anys, quina creu vostè que ha estat la seva evolució?

Cap a millor. Una evolució certament positiva, ja que abans teníem les mínimes infraestructures, hi havia molt poc servei de transport públic i els carrers eren de terra. En general, el barri estava molt deixat; en canvi, ara tot ha millorat molt: tenim el tramvia i diferents equipaments, com l'Institut Escola Sant Adrià de Besòs, la Zona Esportiva La Mina i l'Espai Cultural Font de la Mina, entre d'altres.

Vostè treballa a la Fundació Privada Pere Closa des que tenia 18 anys. Què ens pot explicar de la tasca de la fundació?

La Fundació Privada Pere Closa va néixer l'any 1998 de la mà d'un grup de gitanos i gitanes compromesos amb la formació dels nens i dels joves. Des de llavors, la fundació es dedica a fomentar la formació i la promoció del poble gitano a Catalunya i a potenciar la seva imatge positiva, preservar el seu ric llegat cultural i donar-lo a conèixer a la societat. Nosaltres treballem a partir de la premissa que a través de l'educació totes les persones poden aspirar a la igualtat d'oportunitats i, per aquesta raó, proporcionem suport als infants i joves gitanos que aposten per la formació. Fomentem que la relació entre aquests estudiants, els centres educatius, les famílies i l'entorn social sigui propera i fluida.

I què és el que fa vostè?

Jo treballo en el projecte educatiu Siklavipen Savorença, que vol dir "educació amb tothom", i desenvolupo, juntament amb tot l'equip de tècniques educatives i diferents tasques. El Siklavipen Savorença és un dels projectes més antics de la fundació. De caràcter socioeducatiu, està adreçat a infants i joves gitanos, a les seves famílies, als centres educatius on estudien i a les entitats i serveis de les zones de Badalona, Sant Adrià de Besòs, l'Hospitalet de Llobregat, Barcelona i Lleida. El seu objectiu és donar suport a alumnes gitanos perquè assoleixin l'èxit i la normalitat educativa, així com garantir les mateixes oportunitats i drets. Jo soc una de les tècniques de l'àrea de Sant Adrià de Besòs i Barcelona, que actua a la Mina.

Fundació Privada Pere Closa.

L'equip de la Mina està format per dues tècniques.

Exacte. A la Mina treballem la meua companya Marta, que no és gitana, i jo. És un esquema que seguim a totes les àrees per mostrar la multiculturalitat i demostrar que una persona gitana i una altra no gitana poden treballar juntes i ésser un referent per a la societat. La nostra feina va des dels temes més administratius, que els treballem a la seu de la fundació, que està a Badalona, fins al reforç escolar amb els estudiants, que el duem des de la Biblioteca de la Font de la Mina. El que intentem és treballar amb la canalla des de l'àmbit acadèmic perquè puguin obtenir el graduat escolar i fins i tot arribin a la universitat. Treballem amb estudiants de Primària i de l'ESO i els acompanyem també si volen cursar estudis superiors i han de sortir de la Mina. A banda d'aquesta tasca amb els mateixos estudiants, també treballem amb les seves famílies per ajudar-los en tràmits burocràtics, com per exemple sol·licituds de beques o les inscripcions als centres, a part d'incidir en una bona participació en el procés educatiu del seu fill.

Quins són els reptes que vostè es troba aquí a la Mina?

Ens trobem amb famílies amb moltes dificultats econòmiques i socials, i amb un grau d'analfabetisme i absentisme escolar molt superior a la mitjana de Catalunya. Per aquests motius, tenim molts reptes i s'ha de treballar amb moltes ganes i molt d'esforç per millorar aquesta realitat.

I, per acabar, què és el que més li agrada de la seva feina?

De la meva feina m'agrada tot. Tinc la gran sort que la meva professió m'omple i em complementa com a persona i com a gitana, ja que en aquesta feina veus els fruits per tu mateixa. El fet de poder ajudar nens i nenes amb dificultats i fer-ho perquè tinguin una estabilitat és una tasca molt bonica. Els meus pares mai van estudiar i mai em van poder aconsellar en aquest sentit, perquè no tenien l'experiència. Però, malgrat que no tenien aquesta visió, sempre m'han donat el seu suport i m'han permès explorar el camí que he anat escollint. Vaig triar estudiar i treballar en un projecte socioeducatiu dins de la meva comunitat, i he de dir que fins ara tot ha sortit bé. El meu discurs amb els nens és un discurs que tinc molt clar: no cal anar-se'n del barri per poder ser una altra persona i millorar. El que cal és fer un canvi des de l'interior del barri i millorar des d'aquí. El que hem de fer és proporcionar als nostres nens i nenes tots els recursos necessaris perquè puguin prosperar des d'aquí, des de la Mina.

MIGUEL BORJA

"Crec que la tasca que fa la Nieves té un impacte molt positiu al barri. Gràcies a la fundació, les noies joves que volen anar a l'escola aproven les assignatures. Com som del barri, tothom confia en ella".

MERCEDES PORRAS

"Aquesta fundació es va formar a partir d'unes persones gitanes que ens havíem pogut formar i que vam decidir potenciar la formació i l'educació entre els nostres. Ens dediquem en exclusiva a fer projectes de tipus socioeducatiu".

MARISOL FLORES

"Treballo en el projecte Siklavipen Savorença i intentem que amb aquest programa socioeducatiu la canalla aconseguixi l'èxit escolar. Estem amb ells des de Primària per a ajudar-los a avançar i animar-los que segueixin estudiant".

LAURA MÉNDEZ

"Fa 11 anys que treballa a la Fundació Pere Closa. Fem classes de reforç educatiu amb els nens i nenes i un seguiment continu. Parlem constantment, perquè el que més necessiten és suport per seguir estudiant".

MARTA BONET

"Crec que la nostra feina és molt valuosa. Molts cops, l'alumnat gitano se sent sol en el camí de l'educació. Així doncs, és molt important tenir un grup on mútuament es poden ajudar i donar suport".

MIGUELA LUQUE

"Estic vinculada a la fundació des de petita. Sempre ha format part de la meua vida, perquè venia al reforç escolar amb la meua germana i les meves cosines, he tingut beques, etc. Ha estat el meu acompanyant durant molts anys".

ENÉRIDA ISUF

"Aquesta fundació està invertint molt en l'educació del poble gitano i crec que això és molt important. Em sembla molt maco poder formar part de tot aquest activisme".

RAQUEL ALVES

"M'agrada molt la missió d'aquesta fundació i el tipus de feina que fem. Ens trobem amb resultats molt positius i amb persones amb molt de potencial que volen continuar estudiant".

CARMEN GALINDO VIZCAÍNO

PRESIDENTA DE LA PLATAFORMA D'ENTITATS I VEÏNS DE LA MINA

La Mina va ser un dels darrers projectes especulatius del franquisme. Construït l'any 1969, en pocs mesos va allotjar unes 15.000 persones de 36 barris de barraques diferents i de 268 pobles d'Espanya. Va ser, per tant, un barri de creació instantània que, per la manca de serveis i d'infraestructures, així com per la seva superpoblació sobtada, va acabar sent el paradigma del barraquisme vertical i del barri gueto. A més, durant dècades, va estar físicament aïllat, envoltat de zones industrials i descampats que es van convertir en abocadors i que van dificultar l'intercanvi i la connexió de l'àrea residencial del barri amb l'entorn proper i el front marítim. Malgrat els grans problemes i l'estigma de marginació social que des de la seva creació ha patit la Mina, al llarg dels seus gairebé 50 anys d'existència, s'ha anat formant i mantenint un teixit associatiu que ha anat contribuint al procés de millora i transformació del barri. L'any 1997 naixia la Plataforma d'Entitats i Veïns que ha estat un contrapunt crític amb el Pla Integral de Transformació Urbanística i Social de la Mina, i també ha estat l'entitat encarregada de mantenir les tradicions del barri, com la Setmana Cultural. Carmen Galindo n'és la presidenta. Una de les entitats que en forma part és l'Associació de Dones Adrianes, amb una àmplia trajectòria històrica i implicació dins del barri de la Mina. Com a membres de la Plataforma d'Entitats, participen en totes les reunions i en tots els esdeveniments que es fan, tant al barri com al municipi. És una associació molt col·laborativa.

Quan va arribar vostè a la Mina?

Jo vaig arribar al barri quan tenia 26 anys, el 1973, juntament amb el meu marit i les meves primeres tres filles. Veníem del grup de barraques de Can Tunis, a la Zona Franca, als peus de Montjuïc. Nosaltres som originaris d'Almeria, però com el meu marit treballava a Barcelona, en la

soldadura, quan ens vam casar ens vam instal·lar a la ciutat. Vam viure en una barraca durant més de cinc anys, fins que ens van reubicar en un pis de la Mina.

Què va significar aquella reubicació?

Com és de suposar, per a nosaltres va ser un gran canvi. Malgrat que ens va entristir el fet d'haver d'abandonar el nostre barri, ja que el volien enderrocar per construir la Ronda Litoral, la idea de deixar la barraca per viure en un pis ens tenia molt emocionats. Per a nosaltres el pis que ens facilitaven per comprar a la Mina era com un palau. Però aquesta eufòria no va durar gaire, ja que de seguida ens vam adonar que l'habitatge no estava en condicions per viure-hi. La cuina i el bany estaven per fer, i la qualitat dels materials era ínfima. Així i tot, vam acceptar.

A què es devia aquesta mala qualitat dels nous habitatges de la Mina?

El problema va ser que tot es va construir molt de pressa. Van voler edificar els blocs molt ràpidament i, evidentment, de la manera més econòmica possible. S'ha de tenir en compte que les obres de la primera fase es van iniciar el 1969 i l'any següent ja es van lliurar els primers 90 pisos. Aquesta zona es coneix com la Mina Vella, la qual va acabar agrupant uns 850 habitatges en blocs de poca alçada i amb una densitat mitjana. En canvi, els de la Mina Nova, construïts a partir de l'any 1972, són majoritàriament blocs més alts, de 7 a 10 plantes, i de gran longitud. Nosaltres vam comprar el pis en aquesta segona fase de construcció.

Entre el 1973 i el 1974 es va produir el gruix de l'ocupació, i el 1975 ja vivien a la Mina 15.000 persones. Què va implicar aquest creixement tan sobtat?

Va implicar que els que vivíem aquí —la majoria famílies joves amb nens— ens vam trobar amb una realitat ben amarga, ja que al barri no hi havia cap equipament públic i havíem de sortir per fer qualsevol cosa. No teníem escoles ni cap centre d'atenció primària i, per anar al metge, havíem de travessar el riu. Els primers anys, i fins que van arribar els primers equips, la vida a la Mina va ser molt dura. Totes érem famílies molt humils. Nosaltres, per exemple, teníem 6 fills, i a tots els hem donat l'oportunitat d'estudiar, així que vam haver de fer molts esforços. El meu marit treballava a la companyia Forces Elèctriques de Catalunya i jo em dedicava a la venda ambulat, a vendre als mercats dos dies a la setmana. I com nosaltres, la majoria de les famílies.

Arxiu Històric de la Mina, al carrer Xaloc on també té la seu la Plataforma d'Entitats i Veïns de la Mina.

I així va ser com van sortir els primers moviments veïnals, oi?

Exactament. Davant d'aquesta situació de precarietat d'equipaments, sumada a molts altres problemes com el fet de ser un barri aïllat i marginal, vam començar a organitzar-nos per aconseguir els serveis públics necessaris i per fer, d'aquest barri, un barri segur per als nostres fills, però també per a nosaltres. Jo em vaig involucrar en l'associació veïnal des de la seva creació, i la seva tasca ha estat essencial per a la millora de la qualitat de vida a la Mina. Vam negociar amb els arquitectes de l'Ajuntament el pla urbanístic, vam gestionar la implantació dels col·legis i del poliesportiu... He estat en totes les reunions de negociació i quan es va crear la Plataforma d'Entitats també en vaig formar part i soc la presidenta des de llavors.

També formo part del Consell de la Dona del barri. Vaja, pràcticament estic a tots els llocs on em demanen.

La Plataforma d'Entitats es va crear l'any 1997. Quina és la seva tasca?

Nosaltres sempre hem treballat amb els objectius de millorar la dignitat i la qualitat de vida del barri i potenciar la participació i col·laboració dels representants de cada entitat i serveis, així com la de tots aquells veïns i veïnes, a títol individual, que ho desitgin. Som com un observatori permanent del barri i, en aquest sentit, treballem com a contrapunt crític del Pla Integral de Transformació Urbanística i Social de la Mina perquè la seva aplicació sigui la més adequada per a tothom. Els dijous fem la reunió setmanal, on es van exposant tots els problemes que hi ha al barri per debatre'ls i trobar solucions. Actualment la plataforma està formada per tan sols 10 entitats, quan abans n'érem 25. És una llàstima, perquè la nostra raó de ser és la globalitat del conjunt associatiu de la Mina.

La Setmana Cultural també s'organitza des de la plataforma?

Sí, l'organitzem conjuntament amb l'associació de veïns del barri i comp- ta amb la participació i col·laboració de més d'una vintena de projectes, serveis i entitats que diàriament desenvolupen la seva activitat al barri des de diversos vessants de l'àmbit social. Es tracta d'un esdeveniment ja històric amb el qual volem reivindicar, any rere any, la dignitat del nostre barri i mostrar el pols del seu teixit associatiu. I, en aquest sentit, m'agradaria remarcar que, malgrat l'estigma que tenim com a barri socialment marginal i perillós, a la Mina no tot és dolent. Aquí passen moltes coses bones, com la Setmana Cultural, una setmana preciosa i plena d'activitats que omple el barri d'alegria. Però això no interessa. Sovint, de la Mina només interessen els conflictes i donen una imatge que no és la totalitat de la Mina.

Per acabar, vostè ha estat mare de 6 fills i, actualment, és àvia de 13 nets. Ha treballat també fora de casa i ha estat, i és, sòcia activa de moltes entitats de la Mina. Què és el que la motiva per dedicar-se tant al seu barri?

La meva motivació és senzilla. Simplement busco la millora de la Mina i que puguem tenir una qualitat de vida com tothom a la resta de barris. S'ha de dir que, en un barri com aquest, costa molt; per això, hem de seguir lluitant.

ISABEL PALMERO

"Fa gairebé 50 anys que soc al barri. A la Mina fem reunions, manualitats, etc. A més, l'associació Adrianes és un espai on em distrec i comparteixo una estona amb les amigues. M'agrada molt venir".

FRANCISCA GARRIDO

"M'agrada molt la gent d'aquest barri. Hi ha moltes persones que valen moltíssim. Per exemple, a Adrianes ens reunim i fem classes, excursions, manualitats i, fins i tot, activitats de lleure al barri, sobretot encarades a infants i dones".

ANTONIA MARTÍN

"Dins l'associació he trobat moltes amigues i m'hi trobo molt bé. Per a mi, Adrianes és la meua vida. M'encanta poder col·laborar amb la canalla i les dones del barri en les activitats que organitzem".

ANA BAUDET

"Vaig començar a venir a l'associació pel català. En feien classes i volia aprendre'l. Després, a poc a poc, vaig fer amigues i, és clar, m'hi vaig quedar. Per a mi aquesta associació ho és tot. Sempre passem estones molt agradables".

MARÍA PALMERO

"Fa més de 40 anys que visc a la Mina. En aquest barri conec tothom. M'hi sento molt a gust. És una sensació molt maca anar caminant pel carrer i saludar tothom perquè ens coneixem tots".

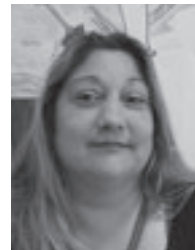
MARÍA MANCILLA

"Vaig al poliesportiu del barri dos cops per setmana i després faig classes de memòria. A més, vinc a l'associació sempre que puc i intento col·laborar en tot. Hi estic molt implicada".

ALICIA VILA

"Tenim la Plataforma d'Entitats de la Mina, que està lluitant molt pel barri. Nosaltres també; a l'associació Adrianes tot el que fem està relacionat d'alguna manera amb el barri. Mirem d'ajudar sempre que podem".

MONTSERRAT CORTÉS

"El que més m'agrada d'aquesta associació és que puc expressar-me tal com soc. Tot i ser gitana, puc dir les meves idees lliurement. Tinc una mentalitat molt oberta".

Agraïments

A Enric Calpena i a Lluís Permanyer per aportar rigor
històric i col·laborar en el desenvolupament
d'aquest projecte.

A totes les persones i associacions esmentades
al llarg d'aquest llibre.

Raquel Alves, César Amado, Pepe Anta, Eduardo Araujo, Arcadi Augè, Bonaventura Aumatell, Fernando Bartolomé, Ana Baudet, Manuel Bautista, Teresa Belenguer, Esmeralda Berbel, Marta Bonet, Miguel Borja, Albert Bosch, Ana Isabel Brabezo, Alejandro Caneppa, Francesc Josep Cánovas, Maribel Caro, Hortensia Carrasco, Pedro Casellas, Antonio Castilla, Gerardo Castro, Montse Cegarra, Jordi Chávez, Iván Corrales, Montserrat Cortés, Josep Cubias, Amalia Del Caño, Julita Díaz, Montserrat Enero, Constanza Eslava, Enric Fàbrega, Antonio Fernández, Salva Figuerola, Marisol Flores, Rosa Fontcuberta, Carmen Galindo, Agustí Gallart, Montserrat Garcia, Montserrat Garcia, Inés García, Francisca Garrido, Juan Antonio Garrido, Paula Garrido, Jennifer Giralde, Ricardo Gómez, Roser Gual, Sílvia Guerrero, Rosario Harno, Nieves Heredia, Josep Ibern, Amanda Infante, Enérida Isuf, Iolanda Llansó, Joan Lloberas, Claudi Llobet, Salvador Llos, Rosa Maria Lluna, Laura Lodeiro, Fernando López, Jordi López, Mercedes López, Roser López, Toni López, Julita Lozano, Miquela Luque, María Mancilla, Miguel Manotas, Joan Martí, Antonia Martín, Àngels Martínez, Manuela Martínez, Raimon Mateu, Manel Maya, Laura Méndez, Alfonso Mérida, María Molina, Albert Montoliu, Núria Montserrat, Joan Mumbrú, María Josefa Notario, Antonio Ortega, Esther Palao, Isabel Palmero, María Palmero, José Paredes, Carlos Paz, Alba Pérez, Ana Mª Pérez, Francisco Pérez, Montserrat Pérez, Mercedes Porras, Lorenzo Porto, Sílvia Puigdevall, María Robles, Anna Romero, Marina Segué, Meritxell Segué, Mónica Sixto, Esperanza Soler, Fátima Taoudi, Cani Tesouro, Josep Trafí, Roser Valls, Enrique Vega, Rosalía Vergara, Alicia Vila, Lluís Viltro

Memòries de Sant Adrià de Besòs

Edita:

Aigües de Barcelona

Col·laboradors:

Enric Calpena, assessor
Lluís Permanyer, assessor
Jaume Grau, historiador
Adriana Díaz, periodista
Esther Pedrós, periodista

Disseny i realització

&Comunicas

Entença, 157, 1r

08029 Barcelona

www.comunicas.es

Fotografia:

La Masia Studio

Ajuntament de Sant Adrià de Besòs -

Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs "Isabel Rojas Castroverde"

Impressió:

Gràfiques Bassó

Dipòsit legal:

B 16519-2018

Queda prohibida la reproducció total o parcial sense autorització prèvia i per escrit de l'editor.
El contingut d'aquest llibre no reflecteix necessàriament l'opinió de l'editor.

